Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...ин 21-һээ гарана | № 99 (16322) | 1983 оной апрелиин 28, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

Буряадай АССР-60

...РЫНАЛ, ЗУРЫНАЛ ХАРГЫМНАЙ...

Сэлэнгэ, Зэдэ мүрэнүүдэй эрьеэр ...ульгэр домогто ороһон алдарта ...далайгаа тойроһон үргэн ехэ тала ...хада уулануудаар нэмжыһэн ужам ...Буряад орон тухай гоё һайхан хэды ...дуунууд, уран хурса шүлэгүүд бии ...б.

...спублика дотороо пассажирнуудые ...автотранспортна 2-дохи предпри... жолоошод республикынгаа бүхы ню...аар ябадаг юм. Тиимэһээ бидэнэр ...ойрын районуудай харгынуудые, ...нютаг зониие һайнаар мэдэхэ бо..., мүн нютаг нютагай ёһо заншалда...нилээд дадаһан байхабди.

...сажирнуудые зөөдэг манай пред...ие богонёор ПАТП-2 гэжэ нэрлэдэг. ...ндэ автобусой жолоошоноор 24-дэхи ...ажалланаб. Коллектив соомнай нам...дляар, бүхы наһаараа шахуу харгы...ажа байһан хүнүүд олон юм. Түрэл ...ктиветээ, хани нүхэдтөө дадаад, хо...харгын мэдэлдэ абтаһан мэтээр, дал... тээшэнь дабшаһаар лэ ябатарнай ...хоногууд һубарижал байдаг. Гэбэшье ...ажабайдалда дадахань хүшэр юм. ...харгыда гарахадаа заабол хоёр-..., заримдаа үшөөшье оло хонохо ...тохёолдодог.

...дприятиимнай хамта дээрээ 270 гаран ...шод 15 бригада боложо хубааран ...лана. Бригада бүхэн өөр өөрын шэглэ... пассажирнуудые зөөдэг юм. Жэ..., минии даадаг 2-дохи бригада 24 ...бүридэнэ. Бидэнэр Баргажанай бо... Бэшүүрэй районуудай нютагуудаар ...жирнуудые зөөхэ уялгатайбди. Тии... Баргажан, Баргажанай-Адаг, Комо, ...той Ключ гэһэн маршрудаар авто...уд ябана, Бэшүүрэй районой Потани...жний Луг тосхонуудта хүрэнэбди. Тэ... хажуугаар город шадарай марш...ар Десятниково. Хурамша болон бу...һүүринуудта ябагдадаг. Амаралтын ...үүдтэ, һайндэрнүүдтэ, илангаяа пас...ирнүүдай олоор ябадаг дээрэһээнь, ...нэршье нэмэлтэ рейс хэхэ болодогбди. ...унай һаранuудта пассажирнуудай тоо ...а байса олошордог. Студентнэр, һу...ад болон Байгалай эрьедэ амарха ...тайшуул Баргажанай трактаар олоо... ябадаг. Зунай сагта хура бороогой ...айран орожо, самоледой ниидэхэ ...гүй болоходо пассажирнууднай бүри... олошорно. Иимэ үедэ, мүн һайндэр...тэ нэмэлтэ автобусууд үгтэдэг юм. ...лтэ автобусууд Бэшүүр, Хори, Бар...н, Захаамин болон Мухар-Шэбэртэ ...ор ябадаг. Эдэ нютагуудта хүрэхэ ...тайшуул илангаяа олон байдаг.

...эр бүхэндэ манай предприятиһаа зуу ...ан автобус гаража, 50 гаран маршру... пассажирнуудые зөөнэ. Тиихэдэ бри... бүхэн өөһэд өөһэдынгөө маршрудаар ...хадаа, тэрэ нютагуудайнгаа хүн зониие ...аар хангахын түлөө оролдохо ёһотой ...оно. Тиигэжэ тэдэнэр пассажирнуу...нгаа һанамжа, дурадхалнуудые хараа... абажа, тэдэнэртэ тааруу, зохид сагта ...ка тухай зүбшэн хэлсэнэ. Эндэһээл ...энэр ямар үдэрнүүдтэ автобусуудые ...ор, хэзээ үсөөнөөр табихаб гэжэ мэ...жэ абанабди.

...алай журам шангадхагдаха ушарһаа ...сажирнуудаймнай тоо нэгэ бага доо...оо гэжэ элирүүлэгдэһэн байна.

...он жэлнүүд үнгэржэл байна. Холын ...гые юундэшьеб хүнэй ажабайдалтай ...дэг зантайб. Ямаршье харгые абаад ...ээдэ, шугам шэнги сэхэ байдаггүй. ...а годирхо, бэдирхэ, уруудаха, үгсэхэ... ушар дайралдаха. Хүнэй наһанда ба... иимэрхүү юумэн дайралдадаг ха юм ... Сэб сэхэ харгыгаар бата алхамаар ...абайдалайнгаа орьёлдо хэнэйшье хү...огүйнь мэдээжэ.

Миниишье ажабайдал дардам сэхэ хар... дээгүүр мухариһандал зохёогдоогүй ... Элдэб хүндэ хүшэршье юумэнүүд ...айралдаһан. Теэд үе сагайнгаа эрилтээр, ...оммунизм байгуулха замаар бата этигэл ...лйдабаритайгаар шэнэ үдэр бүхэниие

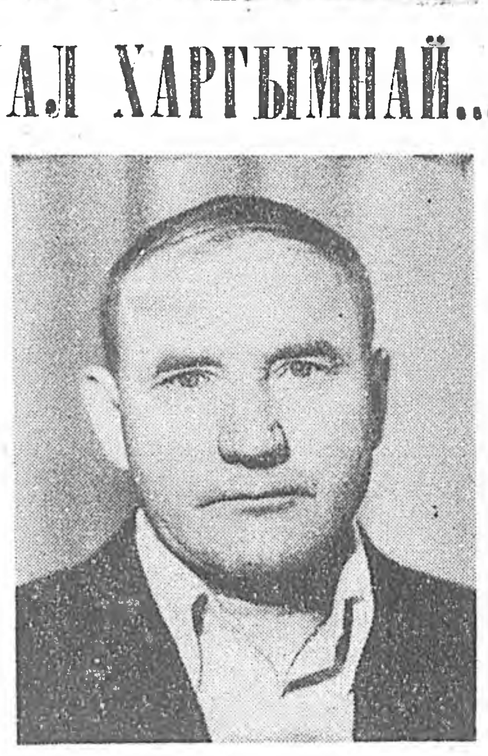

зориг түгэлдэрөөр угтан, урагшаа эрмэлзэн ябааб. Табан жэлнүүдэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ хубитаяа оруулалсажал ябаһандаа омогорходогби.

Анха түрүүшынхеэ 1959 ондо эндэ ерээ бэлэйб. Хэды олон хубилалтанууд ажабайдалдамни болооб. 1960 онһоо 1965 он хүрэтэр Хори, Хэжэнгэдэ ажаллахаар эльгээгдээ һэм. Табан жэлэй туршада тэндэ ажаллаһанайнгаа удаа, түрэл ПАТП-дээ бусажа, мүнөөдэр хүрэтэр ажалланаб. Бригада тухайгаа хөөрэхэ болоо һаа, бригадымни гэшүүд бултадаа намтайл адли ерэһэн, намдал адли ажабайдалтай хүнүүд юм. Тэдэнэр олон жэлдэ эсэшэ сусашагүйгөөр ажалладаг, машинынгаа жолоое хүдэр бата гарнуудтаа бүхөөр адхан ябадаг, ёһотойл мүнөө үеын баатарнууд байха. Минии бригада дүршэлтэй бэрхэ жолоошодоор бүридхэгдэнхэй.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха албанай хүдэлмэриие улам һайжаруулха эрилтэ парти, правительствын зүгһөө табигдана. Ажалшадые хангаха уялгатай транспортна предприятинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха эрилтэ партиин ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэшье табигдаа һэн. Энэ эрилтые манай бригада хараадаа абанхай. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, даабарита түсэбүүдээ сүм дүүргэһэн байнабди. Мүнөө тэдэ амжалтануудаа улам арьбадхаха зорилготойгоор энэ табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ оронхойбди. Бригадымнай гэшүүд бултадаа шахуу һурган хүмүүжүүлэгшэд болоно. Тэдэнэй дунда А. М. Трифонов, Е. И. Павлов, П. К. Аленников, Н. Е. Брылев, Г. А. Алексеев, В. И. Сакуев, В. А. Андреев, П. Н. Карнышев гэгшэдые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 1982 ондо абаһан уялгаяа 113 процент дүүргэжэ, түсэбөө 37 мянган түхэригөөр үлүүлһэн байнабди. Тиихэдэ нэгэдэхи кварталда 2 мянган литр бензин алмажа, түсэбөө 4 мянган түхэригөөр үлүүлээбди.

Ажал хэрэгэймнай урагшатай ябадалдань һаад болохо юумэн олон юм ааб даа. Эгээл ехэ бэрхэшээл гэхэдэ, харгынууд удаан саг соо заһабарилагданагүй. Эндэһээ автобусуудай эбдэрэлгэн, харгыдаа зогсохо ушар олоор үзэгдэнэ. Иимэ ушарнууд бидэнэй хүдэлмэридэ һаад болохоһоо гадна, пассажирнуудаймнай дурые гутаана, мүн жолоошодойшье урма зориг хухарна. Манай бригадада пассажирнуудай зүгһөө гомдол нэгэтэшье ородоггүй. Тэдэнэйнгээ һанамжа дурадхалыень хараадаа абан, Горячинск хүрэтэр ЛАЗ түхэлэй томо, зөөлэн автобус табяа һэмди. Пассажирнуудай сэдьхэл дүүрэн, баяртай, хүхюутэй харгыдаа ябахын тула жолоошод бүхэн оролдохо уялгатай гээшэ.

Е. ХОХРЯКОВ,
пассажирнуудые зөөдэг автотранспортна предприятиин жолоошон.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ АЖАЛШАД! ХҮДЭЛМЭРИИН ГАЗАР БҮХЭНДЭ АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЭ, АШАГ ҮРЭ БА ШАНАР ДЭЭШЭЛҮҮЛЭГТЫ!

ГАБШАГАЙГААР ХҮЛЭЛХЭ ГЭЭШЭ МАНАЙ ПАТРИОТИЧЕСКА БА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА УЯЛГА МҮН!

(КПСС-эй ЦК-гай Майн 1-нэй Уряануудһаа).

БУЛТАНАЙ ОРОЛДОЛГООР

Коммунист Валентина Кузьминична Шкурадай хүтэлбэрилдэг Каменскын 5-дахи пекарни хэдэн жэлэй туршада жэгдэ һайнаар хүдэлнэ, үйлэдбэриингөө даабари дүүргэнэ. Байгша оной түрүүшын кварталай түсэб 102 процент дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 10 тонно хилээмэн ба талханай зүйлнүүд худалдагдаһан байна.

Пекарниин коллектив хэдэн бригада боложо хүдэлдэг. Т. И. Залуцкая, З. А. Корева гэгшэдэй бригаданууд социалис мүрысөөнэй манлайда ябана.

Каменскын хилээмэ баригшад Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулан, хахад жэлэйнгээ даабариһаа гадуур 15 мянган түхэригэй продукци гаргажа, районойнгоо ажалшадта бэлэглэхэ уялга абанхай.

Тэдэнэр апрелиин 16-да үнгэргэгдэһэн субботнигто олоһон мүнгэнэйнгөө 3 мянган түхэригые табан жэлэй жасада оруулһан байна.

В. ЦИБИН.
Кабанскын район.

Улаан-Үдын районой «Советская Россия» колхозой механизаторнууд, луговодууд таряалан болон сабшалангай үрэжэл һайжаруулхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Газар уһалалга дээрэ бүлүүр табан станци, уһа сасадаг гурбан түхеэрэлгэ табигданхай. Хёлго гэжэ участогто Александр Фалилеевич Ефремов, тиихэдэ Булагта урданай луговод Гавриил Осипович Семенов гэгшэд сабшалан уһалжа байнхай.

Газар һайжаруулгын габшагай гурбан һарын сонсохогдоһонһоо хойшо энэ ажа-

УҺАЛНА, УТЭГЖҮҮЛНЭ

хыда һайрамаар 45 гектар, бүлүүр станцинуудаар 135 гектар сабшалан болон таряалан уһалагдаад байна. Тиихэдэ 200 гектар сабшалан шулууһаа сэбэрлэгдээ.

Колхозой механизаторнууд сабшалан, таряалан дээрэ наг шэбхэ зөөн гаргажа, 140 тонно минеральна утэгжүүлгэ газарай хүрьһэндэ оруулагдаа.

А. НАГАСЛАЕВ.

ГАЗАРАА УНДАЛУУЛНА

Габшагай ажалай гурбан һарада Саянай совхозой луговодууд ехэхэн ажал ябуулхаар хараална. Түнхэнэй районой бусад ажахынуудтал адляар эндэхи луговодууд мартын нэгэнһээ газараа уһалжа захалаа. Охор-Шэбэрэй отделениин луговод Дандин Лопсонович Эрдынеев 210 гектар сабшалан уһалжа байна. Эндэхи 40 гектар доболиг газар нэн түрүүн шиигтүүлэгдэ.

Дунда-Сэлеэн гэжэ сабшалангай эзэн луговод Ошоров 30 гектар газараа ундалуулаа.

Мүнөө энэ совхоздо бүлүүр зургаан станци хүдэлгэгдэнэ. Газар уһалха хүдэлмэриин хажуугаар наг шэбхэ зөөхэ ажал түлэг дундаа. Энэ хүдэлмэридэ «Сельхозхимия» нэгэдэлэй механизаторнууд хабаадана. Тэдэнэр 10 мянган тонно нютагай утэгжүүлгэ кукурузын, хартаабхын полинуудта зөөжэ үрдибэ. Мүн олон жэлэй ногооной тариглаха газар дээрэ 3 мянган тонно минеральна утэгжүүлгэ оруулагдаа.

Н. ДАМБАЕВ.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ХЭЗЭЭ ЭМХИТЭЙ БОЛОХО ЮМ?

Мүнөө ажахы бүхэндэ малай үбэлжэлгын эгээл харюусалгатай, шиидхэхы үе ороод байна. Энэ апрель, май һарада бүхы адууһа малые нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр, хүсэ шадалынь муудуулангүйгөөр хүхэ ногоон дээрэ гаргаха, мүн тэдэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гээшэ айхабтар шухала болоно.

Тиимэһээ энэ талаар Хэжэнгын районой ажахынууд малайнгаа үбэлжэлгые хэр зэргээр үнгэргэжэ байнаб гэжэ хараха хүсэл түрэнэ. Нёдондо эндэхи совхозууд гүрэндэ мяха, һү худалдаха түсэбөө дүүргээгүй. Байгша оной нэгэдэхи кварталдашье һанаһанда хүрэмэ һайн үрэ дүн туйлагдаагүй. Илангаяа жэлэй түрүүшын хахадта мяха, һү гүрэндэ худалдаха түсэбэй дүүргэгдэхэнь тон бэрхэтэй болонхой.

Юун дээрэһээ иимэ байдал тохёолдооб гэһэн асуудал гарана. һүүлэй хэдэн жэлдэ ехэ ган гасуур боложо, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ үбһэ, һолоомо ондоо тээһээ зөөжэ малаа эдеэлүүлхэ баатай болоообди. Тиигэжэ адууһа мал олоор гарзалаад, ашаг шэмэнь ехээр доошолоод, иимэ юумэн тохёолдоо гэжэ эндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хэлэдэг. Теэд үнгэрһэн жэлдэ сагай уларил муу бэшэ байжа, эндэхи совхозууд үбһэ тэжээлшье горитой бэлэдхэхэ аргатай байгаа гээшэ. Гэбэшье энэ үбэлжэлгын үедэшье зарим ажахынуудтань малай гарзалалга үргэлжэлһөөр.. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлэй дүрбэдэхи кварталда, мүн энэ жэлэй гурба һарада район дотор 568 үхэр, 7.457 хонин гарзалаа.

Бодото байдалыень хаража үзэхэдэ, фермэ, гүүртэнүүдтэ адууһа мал эмшэлхэ, тураһан, муудаһан үхэр, хонидые дары илгажа, һайн харууһа, тэжээлдэ табиха хүдэлмэри ёһоор эмхидхэгдэнэгүй. Зарим малшад, мэргэжэлтэд, бригадирнууд ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандана. Тэрэнһээл боложо, мал олсор гарзалаа гэжэ шалгалта харуулна.

Энэ жэлдэ район соо гансал «Первомайский» болон «50 лет Октября» совхозууд гүрэндэ мяха, һү худалдаха кварталай түсэбые дүүргээ юм. Тиимэһээ «Первомайский» совхозой директор Д. Б. Борбоевтой хөөрэлдэхэдэ, тэрэ иигэжэ хэлэнэ:

— Үнгэрһэн жэлэй түлюур байдалые мартахаар болоо ааб даа. Энэ жэлдэ бидэ гүрэндэ мяха, һү худалдаха хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ аргатайбди.

Гэхэтэй хамта энэ ажахыдашье малайнь фермэнүүдтэ дутуу дунда юумэн олон үзэгдэнэ. Вознесеновкын болон Леоновкын фермэнүүдтэ үнеэдэйнь, туралнуудайнь хашаанууд соогуур нойтон, шабар шабха, һалан муухай байна. Эгээл тиимэһээ эдэ фермэнүүдһээ муу шанартай һүн тоһоной заводто тушаагдадаг гэжэ гомдол үнинэй ородог. Үнгэрэгшэ жэлдэ аяар 33 центнер һүниинь гологдожо бусаагдаа юм.

— Фермэнүүднай зунай байрагүй. Тиимэһээ үбэл зунгүй үнеэд эндээ байлгагдана. Тэрэнһээнь боложо, үбэлэй байрануудые заһабарилхэ, сэбэрлэхэ аргагүйдэнэбди. һаалиин малай зунай байра түхеэрхэ тухай түсэблэнхэйбди. Теэд тэрэмнай үшөөл бүтэжэ үгэнэгүй, — гэжэ директор хэлэнэ.

Үнэндөө, фермэнүүдтэ зуһалангуудые барихань тиимэшье орёо бэшэл даа. Хэрбээ һайн бэлшээридэ дүтэ таатай газар олоод, зуһалангуудые түхеэрээ һаань, эдэ хоёр фермэ зунай һарануудта һү ехээр һааха, продукциин шанарые һайжаруулха дүүрэн аргатай. Тэрэшэлэн иигээд удахагүй совхозой бүхы мал зунай бэлшээридэ гаргагдажа, малшад 40 гаран зуһалангуудта байрлаха болоно. Гэбэшье ямар гүүртын хаана зуһахань, хэзээ зөөхэнь үшөө тодорхойлогдоогүй байһаар.

Фермэ, гүүртэнүүдтэнь үбһэ тэжээл элбэг байбашье, тэрэнь малай ашаг шэмые дээшэлүүлхээр үгтэнэгүй гэжэ хэлэхээр. Жэшээлхэдэ, үбһэ, һолоомо хэршэнгүй тэрэ зандань хобто кормушкануудта хэжэрхихэдэнь, мал, илангаяа туралнууд тэрэнииень ёһоор эдинэгүй, үринэ, гэшхэнэ.

Хоёр фермын алинданьшье үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ тусхай пункт үгы. Пункт гэжэ нэрлэгдэһэн заахан таһалга соо бухын үрэ, зэмсэг хэрэгсэлынь хадагалагдана. Үнеэдэй хэзээ түрэһэн, хэзээ үрэжүүлэгдэхэ тушаа ёһоор тэмдэглэдэггүй, нарай туралнуудаа саг соонь шэгнэдэггүй байна. Зарим үнеэд саг соогоо үрэжүүлэгдэнгүй, удаан һубай ябана.

Үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлһэн малшадые зүбөөр урмашуулха талаар совхозой дирекци, партком анхарал биратай табинагүй гэхээр. Боршогор гэжэ газарта малшан П. В. Корнеев 90 гаран гунжадые һайнаар харууһалжа, тобир тарганаар ондо оруулжа байна. Март һарада үхэр бүхэниинь шэгнүүрээ сүүдхын 800 граммаар нэмээгээ юм. Теэд совхозой дирекци, партком түсэб, уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ байһан түрүү малшанда урмашуулгын шан олоной урда, баяр ёһололой оршон байдалда барюулхын оронд миил данса дээрэ гарыень табюулаад, үгэһэн байха юм.

«50 лет Октября» совхоздо ямар мал хаана зуһахаб, гүүртэнүүд хэзээ зунай бэлшээридэ гаргагдахаб гэжэ һайла түсэблэгдэнхэй. Тиигэбэшье зуһалангуудтахи хуһамаг хорёо, дал һарабша, малшадай байха гэр байранууд заһабарилагдаагүй, дархашуулай нэгэшье бригада тиишэ эльгээгдээгүй байһаар. Жэшээнь, хонишод нүхэд Жигжитцыренов, Митыпов гэгшэдэй отаранууд бүри майн 15-да зуһаландаа нүүхэ түсэбтэй. Теэд байрань бэлэн болгогдоногүй.

Энэ ажахыда харууһанай муухаа малай нарайлха ушар үшөөл олон. Оролдосотой бэрхэ малшадай харууһалжа байһан хонид, үхэрнүүд тобир тарган, үхэл гарзагүйгөөр ондо оруулагдана. Тусхайлбал, совхозой түрүү хонишон Д-Х. Э. Шойсороновагай отарада 540 эхэ хонидһоонь 550 хурьган абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэнэ. Харин тиихэдэ нүгөөдэ хонишон Б. Гармаевай отарада хонидынь туранхай, хурьгадаа садхаанагүй. Тэдэнь гарзалжа эхилэнхэй.

Могсохоной болон Худанай совхозууд нэгэ ажахы байһанаа хоёр болгогдоо юм. Эмхидхэлэй, хубаалгын хүдэлмэриин хүлгөөн соогуур мал ажал тушаа анхарал һуладхагдаа гэхээр. Тэрээнһээ боложо, Могсохоной совхоздо жэлэй эхинһээ хойшо 680 хонин, олон хурьгад гарзалуулагдаа. Тураасгайн хонидой комплексдо ахалагша хонишон Д. Бастуевагай ажалдаа хайналгагүйгөөр хандаһан, дүршэл багатай залуушуулые орхёод, ондоо тээшээ ябашадаг дээрэһээнь бүхыдөө абтаһан 800 хурьгадайнь хахадынь шахуу гарзалаа бшуу.

Совхозой директор А. Б. Бугатов болон ажахын мэргэжэлтэд энэ комплексын ажалые һайжаруулха хэмжээнүүдые абажа байнхай. Үбһэ тэжээл нэмэгдэжэ үгтөө, дүршэлтэй мэргэжэлтэ Н. Ш. Балдандоржиева тэндэ хүдэлхөөр эльгээгдээ.

Энэ ажахын Улааха Аралай фермэ Хөөлэнтии гэжэ газарта зуһаха юм. Мүнөө тэндэнь дал һарабша түхеэрхэ, һү һэбэрүүлхэ түхеэрэлгэ бэлдэхэ хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ.

Эдэнэрэй хүршэ Худанай совхоздошье малай үбэлжэлгэ баһал бэрхэтэй байдалда үнгэргэгдэжэ байна. Тугал, хурьгадай, томо малайшье гарзалха ушар үсөөн бэшэ. һаалиинь фермэдэ һү ехэтэй үнеэдые илгажа эдеэлүүлхэ, тугаллаһан үнеэдые саг соонь үрэжүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Мүн зуһалангуудта заһабарилга хэгдэнэгүй.

Хэжэнгын районой ажахынууд малайнгаа үбэлжэлгые һайнаар түгэсхэжэ, зунай бэлшээриие эмхитэйгээр эхилхын тула бүхы шухала хэмжээнүүдые абаха, малшадай ажалда үдэр бүриин халуун анхарал хандуулха зэргэтэй.

Л. ДАНЗАНОВ,
республикын арадай хиналтын комитедэй инспектор.

КПСС-эй ОБКОМДО

...Үсэгэлдэр КПСС-эй обком...до колхоз, совхозуудай болон ...үдөө ажахын бусад пред...приятинуудай партийна эхин ...организацинуудай секретарь...нарай зүблөөн болоо. «Союз...на республикануудай ЦК-нуу...дай, партиин крайком болон ...обкомуудай нэгэдэхи секре...тарьнарай хүдөө ажахын асуу...далаар болоһон бүхэсоюзна ...зүблөөнэй дүнгүүд ба респуб...ликын колхоз болон совхозуу...дай партийна эхин организаци...нуудай бэелүүлхэ зорилгонууд ...тухай асуудалаар КПСС-эй ...ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй обко...мой нэгэдэхи секретарь А. У. ...Модогоев элидхэл хэһэн бай...на.

...Зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-...гай Политбюрогой гэшүүн, ...КПСС-эй ЦК-гай секретарь ...М. С. Горбачевой хэһэн элид...хэлэй, КПСС-эй ЦК-гай Гене...ральна секретарь Ю. В. Анд...роповой хэлэһэн үгын гол уд...ха нүхэр Модогоев хөө...рэжэ үгэһэн байна. Тиихэ...дээ хамта республикын газар таряалан болон мал ажалые хүгжөөхын тула мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай партийна организацинуудай шиидхэхэ гол шухала асуудалнууд тухай тэрэ тоотоо.

Ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй оруулха хубита, социалис мүрысөө саашадань үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй обкомой секретарь **А. А. Бадиев** элидхэһэн байна.

Партийна эхин организацинуудай ажал ябуулгые улам эдэбхижүүлхэ тухай асуудалаар Тбилисидэ болоһон научно-практическа конференци тушаа КПСС-эй обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагые даагша К. К. **Шомоев** мэдээсэбэ.

Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой партийна организациин секретарь **Г. П. Смолин**, Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь **С. Ж. Балсанов**, Загарайн районой «Гигант» колхозой партийна организациин секретарь **К. Д. Яковлев**, Хэжэнгын районой Заһатын совхозой партийна организациин секретарь **В. А. Аюржанаев**, Улаан-Үдын районой «Искра» колхозой партийна организациин секретарь **Г. Г. Филатов**, Захааминай районой Санагын совхозой партийна организациин секретарь **В. Ф. Бандеев**, Кабанскын районой Ойморой совхозой партийна организациин секретарь **И. Н. Падерин**, Яруунын районой «Дружба» колхозой партийна организациин секретарь **Д. Б. Дамбаев**, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь **С. Ц. Гомбожапов** гэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

Зүблөөндэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов**, КПСС-эй обкомой секретарь **В. Ф. Лысов** хабаадаа.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

РОССИН ДОРЮУН АЛХАМУУД

Россин Федерациин промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд продукци худалдаха талаар нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые 101 процентээр дүүргэбэ гэжэ РСФСР-эй промышленностиин 1983 оной нэгэдэхи кварталай гурэнэй түсэбые дүүргэлтын дүнгүүд тухай РСФСР-эй Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Нёдондо жэлэй энэ уеынхитэй жэшэхэдэ, промышленна үйлэдбэриин ургалта 4,3 процент болоһон байгаа. Ажалай бүтээсэ 3,9 процентээр ургаа. Энээнэй ашаар промышленна үйлэдбэриин ургалтын 91 процент абтаһан байна. Продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдаа, материал гаргашалга хороогдоо, ашаг олзонь дээшэлүүлэгдээ.

Автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, Москва болон Ленинград хотонуудай промышленность продукци худалдаха кварталайнгаа түсэбые дүүргээ. Калужска, Куйбышевска болон Шэтын областьнууд түсэбөө дүүргэбэгүй.

Нефть, газ олзоборилхо, булад хоолой соргонуудые, минеральна утэгжүүлгэнүүдые, ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые, серна кислота, металл отолдог станогуудые, кузнечно-прессэй машинануудые, приборнуудые, автомат болон тоолон тодорхойлолгын техникэ, ашаанай вагонуудые, хүдөө ажахын машинануудые, мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын машинануудые, газетын саарһа, хабсаргагдамал түмэр-бетон үйлэдбэрилэн гаргаха түсэб дүүргэгдээ.

Радио-электронно аппаратура, программна жолоодоготой ба «болбосоруулгын түб» гэдэг түхэлэй металл отолдог станогуудые, промышленна рободуудые, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин технологическа түхеэрэлгэнүүдые, технико-экономическа талаараа һайн шэнжэ шанартай машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргалга түргэдхэгдэжэ байна.

Арадай хэрэглэмжын олонхи эд бараа, тусхайлбал, заһаар бүйлүүлагдаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдые, малай болон ургамалай тоһо, сагаан эдеэ, шаажан-шабар болон һайн сортын аяга амһартэ, телевизорнуудые, радио-дамжуулгые барижа абадаг түхеэрэлгэнүүдые, мебель үйлэдбэрилгэ бүтээхэ түсэбэй ургалта хангагдаһан байха юм.

Хүдэлжэ байһан предприятинуудые, цехүүдые шэнэ техникээр зэбсэглүүлхэ, һэльбэн шэнэлхэ, түүхэй эд болон нөөсэнүүдые арьбалха, түрүү һайн технологи нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэһэн байгаа. 350 шэнэ түхэлэй промышленна продукци гаргагдажа эхилбэ.

Гэхэтэй хамта промышленностиин хүдэлмэридэ дутуу дунданууд ушарһан байгаа гэжэ РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ. Химическэ утаһа, барилгын модо, шифер, нэхэмэл гадар болон дотор хубсаһа, арһан гутал, хубсаһа угаадаг машинануудые үйлэдбэрилхэ, бүтээхэ түсэб бэелүүлэгдэбэгүй. Зарим үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд болон предприятинууд продукциин ниитэ хэмжээгээр, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, ашаг олзо абаха талаар түсэбүүдээ дүүргээгүй. Баталагдан абтаһан договорнуудаар, нарядуудаар эд хэрэглэгшэдтэ продукци эльгээлгэ гүйсэд дүүрэнээр хангагдабагүй.

Промышленностиин нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай коллективүүд үйлэдбэрее эршэмтэйгээр хүгжөөхэ, ажалай эмхидхэлые һайжаруулха, жаяг журамаа бэхижүүлхэ, продукци бүтээн гаргаха, тэрэнэй шанарыень һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

(ТАСС).

АПРЕЛИИН РЕВОЛЮЦИИН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ОЙДО

КАБУЛ. (ТАСС). Апрелиин революциин табан жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан апрелиин 26-да эндэ болобо. НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Кармаль, НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, хани барисаата оронуудай делегацинуудые толгойлогшонор суглаанай президиумдэ һуугаа. Совет партийно-правительственна делегациие толгойлогшо — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидов тэдэнэй дунда байлсаба.

Б. Кармаль сугларагшадай урда ехэ үгэ хэлээ. Апрелиин революци хүгжэлтэ дэбжэлтэ, һалбаран бадаралга тээшэ афган арадта замыень зааһан хуулита үйлэ хэрэг болоһон байна гэжэ тэрэ хэлээ. Социально-экономическа үндэһэн хубилалтануудые хэхэ гэһэн Афганистанай Арадай-демократическа партиин генеральна хараа шэглэлые арад түмэн үргэнөөр дэмжэнэ. Дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүд, агууехэ Советскэ Союз түрүүтэй социалис оронууд манай политикые, тэмсэлые халуунаар һайшаан дэмжэнэ гэжэ Б. Кармаль тэмдэглэбэ. Демократическа Афганистанда үнэн зүрхэнэй туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө Соведүүдэй орондо баяр баясхалан хүргэнэбди.

Удаань Ш. Р. Рашидов үгэ хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар энэ гайхамшагта һайндэрөөртнай үнэн зүрхэнһөө амаршалхыемни зүбшөөгыт гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Баярай суглаанда хабаадагшад Афганистанай арадта хандаһан хандалга баталан абаба.

ФРЕЛИМО ПАРТИИН СЪЕЗД

МАПУТУ. (ТАСС). «Эсэгэ ороноо сахин хамгаалха, гээгдэнги ядуу байдалаа һайжаруулха, социализм байгуулха!» — гэһэн уряатайгаар Мозамбигай Ажалшадай түрүү партиин — Фрелимо партиин IV съезд апрелиин 26-да эндэ хүдэлмэреэ эхилбэ. Ороной элдэб провинцинуудһаа партиин 700 шахуу делегат, мүн бүхы дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэшэнэй партинуудай, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй болон түрүү эмхинүүдэй 70 гаран делегаци тэрээндэ хабаадана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй соёлой министр П. Н. Демичев түрүүтэй КПСС-эй делегаци съездын хүдэлмэридэ хабаадана.

Мозамбигай партийна, гүрэнэй ба ажахын байгуулалтын гол шухала асуудалнууд, партиин хүтэлбэрилхы зургаануудые һунгалга, партиин Программа болон Уставта хубилалтануудые оруулалга, ороной экономическа ба социальна хүгжэлтын директивэнүүдые баталан абалга гэхэ мэтэ асуудалнууд съездын зүблэхэ зүйлдэ табигдана. Республикын Гүрэнэй шэнэ гимнын ба тугай проектнүүд съездын делегадуудай үзэмжэдэ табигдаа.

Партиин түрүүлэгшэ, НРМ-эй президент Самора Машел Фрелимо партиин ЦК-гай тоосоото элидхэл хэбэ.

ВОИР-ай ПЛЕНУМ

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ алмалта, арьбалалтын 30 миллиард түхэригэй жаса байгуулха социалис уялгануудаа оронойнмнай новаторнууд амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Үнгэрһэн хоёр жэлэй хугасаа соо ухаалан зохёолгын болон уралан нарижуулгын дурадхалнуудые нэбтэрүүлгэһээ энэ жасада 14 миллиард шахуу түхэриг оруулагдаһан байгаа гэжэ ВОИР-ай Центральна соведэй апрелиин 26-да Москвада болоһон пленум дээрэ мэдээсэгдээ. ВОИР-ай Армениин республиканска ба Новосибирскэ областной соведүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

Пленум эмхидхэлэй асуудалые хаража үзөө. Е. И. Тюрин ВОИР-ай Центральна соведэй түрүүлэгшээр һунгагдаба.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Совет уран зурагай искусствын талаар габьяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй арадай уран зурааша Даша-Нима Дугарович **Дугаровые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ШЭНЭ ЭРИЛТЭНҮҮДТЭЙ ЗОХИЛДУУЛАН

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КПСС-эй Ахын райкомой арбан нэгэдэхи пленум hаяшаг болоо. «КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, районой хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ, социально-соёлой эрилтэнүүдые хангаха хэрэгүүдые саашадань hайжаруулха хэмжээнүүд тухай» асуудал тэрэнэй үзэмжэдэ табигдаhан байна. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Б. Бужинаев** элидхэл хээ.

КПСС-эй райком, районно Соведэй гүйсэдком, колхозуудай правленинүүд ба партийна организацинууд ажахынуудай хүн зоной ажабайдалай эрхэ байдалые hайжаруулха талаар зарим тэды хүдэлмэри бэелүүлжэ байдаг гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Капитальна барилгын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Жэшээлхэдэ, hүүлэй гурбан жэлэй туршада гэр байрын ба үйлэдбэриин объектнүүдые бариха хэрэгтэ район дотор 3.695 мянган түхэриг гаргашалагдаа. 5978 дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра хүсэндөө оруулагдаhан байна. Мүн эдэ жэлнүүдэй хугасаада 3500 толгой эбэртэ бодо малай, 3350 хонидой байлгагдаха дал, хото, хорёо ашаглалгада тушаагдаа. «50 лет Октября», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта, районой түбтэ барилгын горитой хүдэлмэри хэгдэhэн байгаа.

«50 лет Октября», «Коммунизм» колхозуудые, «Госкомсельхозтехникын» участогай коллективүүдые Орлик-Монды гэжэ автомобильна харгы бариха, мүн район доторой харгынуудые заhабарилха гэжэ КПСС-эй райком уялгалба.

Районно, сомоной Соведэй гүйсэдкомууд, партийна ба профсоюзай организацинууд ажалшадые медицинын, худалдаа наймаанай, соёлой болон ажаhуудалай талаар хангаха горитой хүдэлмэри эмхидхэжэ, ябуулжа байдаг гээшэ.

Гэхэтэй хамта хүдөөгэй ажалшадай hуудал байдалай бүхы талануудые hайжаруулха талаар КПСС-эй ЦК-гай (1982 он) Пленумэй зорилгонууд райондо гүйсэд дүүргэгдэнэгүй гэжэ пленум дээрэ тэмдэглэгдээ. Гэр байра болон социально-соёлой, ажаhуудалай объектнүүдые бариха хэрэгтэ мүнөө сагай эрилтын ёhоор хандаха хэрэгтэй. Гол түлэб өөhэдынгөө хүсөөр барилга хэхын тула материальна hайн бааза байгуулагдаха, кадрнууд бэлдэгдэхэ ёhотой.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада район дотор социально-соёлой, ажаhуудалай олон объектнүүд ашаглалгада тушаагдаха юм. Районой түб — Орлигто хэдэн шэнэ гэрнүүд баригдаха байна. Соёлой байшанда залгалта хэгдэхэ, hургуулиин интернадай, АТС-эй байшангууд баригдаха ёhотой. Тиихэдэ Саян hууринда найман жэлэй hургуули, ухибүүдэй комбинат, Хара-Хужарта спортивна залтай клуб болон бусад объектнүүдэй барилга хэгдэхэ юм.

Район дотор хэгдэхэ барилгануудта нютагай материалнуудые хэрэглэхэ шухала.

«Улаан-Аха» колхозой түрүүлэгшэ **Н. Ш. Будаев** үгэ хэлэхэдээ, нютагтаа hалын жэлнүүдтэ барилга хэгдэхэ, харгы заhабарилагдаха асуудалнууд дээрэ тогтон хөөрэбэ.

«Коммунизм» колхозой hаалишан, КПСС-эй райкомой гэшүүн **В. Л. Сыренова** иигэжэ хэлээ:

— Манай совхоздо барилгын горитой хүдэлмэри бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Ажахымнай түбые Балагтаhаа Хара-Хужарта абаашахын тула ехэ юумэн хэгдэхэ ёhотой. Колхоздомнай барилгашад, малшадаар хүдэлхэ хүнүүд дутална. Ажалай залуу халаанине бэлдэхэ зорилготойгоор hургуулиин ахалагша классуудай hурагшадай, залуушуулай дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулха шухала. Мүн тиихэдэ залуушуулай ажалай болон ажаhуудалай hайн эрхэ байдал тухай анхарха хэрэгтэй.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Ахын лесхозой директор **А. И. Шулунов**, «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ **Ж. Д. Самбялов**, республиканска удха шанартай түсэхайта пенсионер КПСС-эй райкомой гэшүүн **А. П. Налханов**, районой больницын ахамад врач **В. В. Елганов**, районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. Ц. Норбоев** гэгшэд хабаалалсаа.

Пленум зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаараа дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Ц. ЦЫБДЕНОВ,
КПСС-эй Ахын райкомой таhагые даагша.

ЭБТЭЙ БҮЛЫН ХҮСЭЛ

Буряадай индустриин гигант гэжэ алдаршаhан Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын завод. Энэ үнэхөөрөөшье мантан томо завод гэжэ хашаа соонь орон сасуу мэдэрхэт. Бидэ мүнөө тус предприятиин дизельнэ цехтэ ерэбэбди. Эндэ абарга томо крануд томо гэгшын дизельнэ мотоорнуудые, тэрэнэй хубинуудые үлгөөд, хүдэлмэришэдэй заахан, дуратай газартань абаашажа табина. Цех соохи хүүеэн, бүүеэн хүдэлмэришэдэй шударгы ажал, эршэтэй хүдэлмэриин амисхаал гэршэлэн харуулна.

Бидэ цехэй начальнигай кабинедтэ орожо, Александр Степанович Кореневтой уулзабабди. Тэрэ залуу хүтэлбэрилэгшэ байхаhаа гадна комсомолой политическэ hургуулиин пропагандист.

—Эндэтнай ехэнхидээ интернациональна коллективүүд гүб даа. Хэр зэргэ ажаллажа байнаб?—гэжэ асуухадамнай бодолгото болонгүй:

—Манай цехтэ залуушуул олон юм. Мүнөө Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн, мүн агуу Ленинэй түрэhөөр 113 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ хам оролсоод амжалтатай hайн хүдэлжэ ябаhан, дизель хабсаргагшадай залуу бригадир Николай Иванович Петровтой уулзагты. Энэ бригада олон ондоо үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн коллектив юм,—гээд бидэниие дахуулан абаашана.

Энэ үргэн ехэ цех соогуур ябажа, мотоорнуудые хабсаргажа байhан бригадада хүрэжэ ерэбэбди.

Түлхюурнүүдые бараад, мотоор заhажа байhан хүнүүдэй хажууда дүтэлжэ, нэгэ залуу хүбүүень заагаад:—Энэл даа бригадир Николай Петров. Танилсагты, Николай Иванович, наашаа болыш, «Буряад үнэн» газетын корреспондент,—гэнэ.

Бидэнэр үнинэй танил юм шэнги хөөрэлдэшэбэбди.

—Манай бригада республикынгаа 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, hараhаа hара бүри түсэбөө амжалтатайгаар үлүүлэн дүүргэнэ. Бригададаа 13 хүнбди. Буряад, ород, украин, татар гэhэн үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд бидэнэй дунда бии,—гэбэ.

Тэдэнэр эбтэй зэтэй коллектив болонхой. Бэе бэеэ hэлгэлсэжэ, ехэ журамтай, hайнаар хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, март hарада 38 дизель заhабарилха түсэбтэй байбал, энэ даалгабаряа сүм дүүргэээ. Апрелиин тэнгээр бригадна шэнэ онол аргаар хүдэлжэ эхилээ. Энэ арга хадаа хүн бүхэнэй хэлэн ажалые тон наринаар бүридхэжэ, тэрэнэйнь дүнгөөр салин хүлhыень түлэхэ юм. Энээн дээрэhээ бригадна шэнэ онол арга хүдэлмэришэдэй оролдосые, журамые нилээд дээшэлүүлхэ болоно. Мүнөө тус бригадын гэшүүд шэнэ түхэлэй дизельнүүдые заhабарилдаг болохоор бэлдэжэ байна. Эдэ дизельнүүд бүри хүсэ ехэтэй юм.

—Николай Иванович, бригадираар хүдэлхэдэ хэр хүндэ байнаб? Үнинэй хүдэлнэ гүт?—гэжэ асуубабди.

—Манай бригада завод, цех соогоо суутай болоhон интернациональна коллектив. Иимэ газарта хүдэлхэдэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье. Юугээрээ харюусалгатайб гэхэдэ, бидэнэр мүнөө үдэрэйнгөө ажалаар заводойнгоо ерээдүйе, тэрэнэй нэрэ хүндые үргэн дээшэлүүлхын түлөө ажалланабди. Би бригадираар оройдсол нэгэ жэл хүдэлбэб. Нүхэдни бултадаа дэмжэдэг, үгымни дууладаг. Бригадада унинэй, 1972 онhоо хойшо хүдэлдэгби,—гэжэ бригадир Николай Петров харюусаба.

Зүгөөр энээнэй урда тээ бригадираар Мударис Омаров хүдэлhэн байна. Тэрэ уг гарбалаараа татар хүн. Энэ бригадые эмхидхэжэ, хорёод жэлдэ бригадир ябаа. Николай тэрэнэй шабинь. Мударис Омарович энэ олон жэл соо хэдэн олон залуу хүдэлмэришэдые өөрынгөө мэргэжэлдэ hургаа. Жэшээлхэдэ, Николай Петров армида ошохынгоо урда тээ Мударис Омаровай бригадада ажаллажа эхилhэн юм. hүүлээрнь сэрэгэй албаа дүүргээд, дахин энэ бригададаа бусажа ерээ. Тиигээд эрхим hайнаар хүдэлжэ, үнгэрэгшэ жэлдэ бригадираар дэбжүүлэгдэhэн байна. Мударис Омарович бэеынгээ муудахада, өөрынгөө орондо шабияа дурадхаhан байгаа. 32 жэлэй туршада дизельнэ цехтэ хүдэлжэ, хүндэтэй болоhон түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн.

—Та энэ суута заводто үнинэй хүдэлнэ гүт? —гэжэ Мударис Омаровичhаа асуубабди.

—Би 1950 ондо Буряад орондо ерэжэ, энэ заводто хүдэлжэ эхилээ hэм. Хоёр хүбүүтэй, нэгэ басагатайб. Буряадай республика минии, мүн үри хүүгэдэймни, бүхы гэр бүлымнай хоёрдохи түрэhэн нютаг болонхой. Түрэл нютагаа hанаад, айлшалжа ерээ hэм. Би Казахай ССР-тэ түрэhэн, тэндэ өөдөө болоhон байнаб. Сэхыень хэлэхэдэ, нютагаа ошоод байхадаа, Буряад ороноо hанажа, сугтаа хүдэлдэг зон нүхэдөө, Улаан-Үдэ хотоёо юунhээшье үлүүгээр дуэдажа, түргэн hөөргөө бусажа ерээ бэлэйб. Мүн үхибүүдниишье иимэ сэдьхэл бодолтой. Би Буряадай индустриин эгээл үнинэй, эгээл томо заводто хүдэлжэ ябаhандаа омогорходог, баясадагби,—гэжэ Мудэрис Омаров хөөрэнэ. —Манай коллектив ехэ эбтэй зэтэй, хүн бүхэнэй хоорондохи харилсаан ехэ hайн hайхан, үйлэдбэриимнай үрэ дүнгүүд хододоо hайн байдаг, ухаан сэдьхэлэй иимэ дүтэ, үрин, хани нүхэд ёhоной эрхэ байдалда хүдэлхэдөө, ажалдаа харюусалгатайгааршье хандахаш. Коллектив тээшээ ходо яаража байхаш. Агуу Ленин багшын түрэhөөр 100 жэлэй ойдо манай интернациональна бригада тухай түбэй газетэнүүдтэ бэшээ hэн. Мүнөө бидэнэр агуу багша Ленинэй түрэhөөр 113 жэлэй ойдо зорюулжа, нилээдгүй ехэ юумэ хээбди. Тиигэжэ бүхэсоюзна коммунис субботнигто эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хабаадаhан байнабди.

Тиигээд Мударис Омарович энэ Николай Тыхеновтэй хөөрэлдэхые дурадхана.

Николай Харлампиевич Тыхенов Кабанскын районой Хандала нютагта түрэhэн юм. Сэрэгэй албанай урда тээ, мүн hүүлээрнь түрэл совхоздоо хүдэлжэ байhанаа, хүдэлмэришэн ангиин бүлэдэ ороhон намтартай. Хүдөө нютагай арюун hайхан талада хүдэлжэ ябахада баhал hайн ааб даа.

—Тээд завод соо хүдэлхэдэ ямар бэ?—гэжэ Николайhаа асуубабди.

—Хүдэлмэришэн ангиин эбтэй зэтэй нэгэ бүлэ соо ажаллаха гээшэ ехэ hайн. Би эндэ хүдэлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлэлсэжэ ябаhандаа баяртайб. Долоон жэлэй туршада бригадада хүдэлжэ байнаб. Саашадаа улам нарин бэрхээр хүдэлхэ, мэргэжэл шадабариhа дээшэлүүлхэ гэжэ бултадаа оролдохобди.

Энэ бригадын ажал хүдэлмэритэй танилсаад байхадаа, тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлынь совет хүнүүдэй байгуулхы ажалай шэнэ амжалтада зорюулагданхай. Үргэн ехэ Эхэ ороноймнай арадуудай халуун хани барисаанай гэршэ болон Буряадайнгаа автономито республикын 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын, Коммунис партии байгуулжа, Совет гүрэнэй үндэhэ hуури табигша В. И. Ленинэй түрэhэн үдэрые ажалай бэлэгүүдээр тэмдэглэхын түлөө хүсэн түгэсөө ажаллажа, урдаа табиhан зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлhэн байна.

Д. ГАРМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадын гэшүүд: (зүүн гарhаа) Алексей Кузнецов, Николай Максимов, Степан Черных, Петр Орлов, Николай Петров—бригадирынь, Владимир Чечёткин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ОЙЛГОСОТОЙГООР, hАЙНААР ОРШУУ[ЛХА]

ЯРУУНЫН РАЙОНОЙ «УЛААН ТУЯА» ГАЗЕТЫН ХУУДАhАНУУД[…]

Манай республикын районуудай 11 газетэ оршуулагдажа, буряад хэлэн дээрэ гарана. Олон хүнүүд, илангаяа наhатайшуул, механизаторнууд, малшад болон hургуулиин hурагшад район доторoo болоjо байhан юумэнүүдые түрэл хэлэн дээрээ уншажа, түрэл хэлэн дээрээ газетэдээ бэшэжэ байха аргатай. Энэмнай КПСС-эй ленинскэ национальна политикын аша үрэ мүн.

Ородhоо оршуулагдажа, буряад хэлэн дээрэ барлагдадаг эдэ газетэнүүд хэр hайн шанартайгаар, ойлгосотойгоор гаргагдана гээшэб? Юрэнхы дээрээ бараг ааб даа. Олохон газетэ, тэрэ тоодо «Улаан туяа», гансахан оршуулгаараа хизаарладаггүй, уран зохёолой хуудаhануудые үгэлсэжэ байдаг. Энэнь hайшаалтай.

Энэ жэлдэ гараhан «Улаан туяа» газетые уншажа үзэхэдэ, гомдохоор, голхорхоор юумэн олон ушарба. Нэн түрүүн, газетын номер бүхэндэ грамматическа алдуунууд, мүрнүүдэй hүүлээр үгэнүүдые буруугаар таhалха баримтанууд захаhаа дайралдана. Энэнь уншахада хүндэ, хүжүүн болгоно. Жэшээнь, энэ жэлэй февралиин 19-нэй номерто толилогдоhон Ц. Шагжинай «Түрэл хэлэн гол баялигнай» гэhэн зохидхон статья дотор үгэнүүдые буруугаар таhалhан ушар 36 дахин дайралдаба. Апрелиин 5-най номерой нэгэдэхи нюурта гараhан «Юундэ хооhоор найдуулнаб?» гэhэн бишыхан корреспонденци дотор үгэнүүд 5 удаа буруугаар таhалагданхай. Баримталан харуулбал, үгэнүүд иигэжэ таhалагдана: На-рhата, ко-мсомол, гэ-ртэ, колхо-здо, элирнэ, хүдэ-лмэри, ша-лгадаггүй гэхэ мэтэ. Иимэ баримтанууд номер бүхэндэ олон тудана. Эдэ бүгэдэ редакциин хүдэлмэрилэгшэдэй грамматикын жиир ёhо гуримуудые мэдээгүйhөө болоо гэхын аргагүй. Харин тэдэнэрэй (редакторай орлогшо Л. Т. Гончикдоржиев) ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаhан ушар гэжэ тоолохоор болоно. hургуулиин hурагшад болон бусад иимэ газетые уншахадаа, ямар hургаал абаха болоноб? Гансахан эдэ баримтануудаар сэгнэбэл, газетын номер бүхэниие голохоор байна.

Тэрэшэлэн грамматическа алдуунууд баhал олон. Илангаяа үгэнүүдэй hүүл буруугаар бэшэгдэнэ — түрээ, үйлэдбэриингээ, зүрхэнэйнгээ, үбшэнэйнгээ. Мүн абтаhан үгэнүүдэй hүүл алдуутайгаар табигдана — агрохимическа, Ворошиловой, республикынгаа, директорэй, экономическэ гэхэ мэтэ. Үгын дундуурхи аялгануудыень бэшэхэ гурим оло дахин hамарагдана: гомодол, нёдондонойхидо ороходоо гэхэ мэтэ. Запятой табиха гурим ходо алдагдана, илангаяа деепричастиин hүүлээр тэрэ табигданагүй. Газетэ оройдоо «ё» үзэггүйгөөр барлагдана. Мүн элдэб ондо ондоо түхэлэй үзэгүүд газетын мүрнүүдтэ худхалдашана. Тиигэжэ газетын шанарые улам муудуулна.

Оршуулгын шанар тухай хэлэбэл, юрэнхы дээрээ бараг ааб даа. Зүгөөр удхыень хүсэд гаргаагүй, миил үгэнүүдые сэхэ оршуулжархиха баримтанууд ушарна. Нэгэ хэдэн жэшээ харуулая. «Нэгэ наhанай үнеэдые тодорхой hаалишанда даалгаад байбал энэ малай ашаг шэмые, ямар тула үгэдэгые, хайшан гэжэ хандахые мэдэжэ абаха арга боломжо олдохо hэн». (1983 оной мартын 3-най номер). «100 үнеэн бүриhөө 96—98 **процент болохо** тугал абанабди». «Гүнзэгы худагуудгүй дээрэhээ уhаар **хангалга** нилээд бэрхэшээлтэй байдалда оруулна». «Ажахынуудта малай **тоо толгойе** бүтэн бүрин **түлжүүлхэ** хэрэг гуримшуулагданагүй» (мартын 6-най номер).

«Мал гарзалуулhанай, гарза тэхэрюулэгдэнэгүй». «Эзэн буса ябадалтай тэмсэлгэдэ бүгэдэнийтын үүсхэл оролдолго шууд зорилго хэрэгтэй гээшэ».

«Хэтэрхэдээ зарим мэргэжэлтэд, бригадирнууд, отделенинүүдые эрхилэгшэд гурим журамгүй албата уялгадаа хайша хэрэгээр хандана» (Мартын 6-най номер»). «1982 ондо хуули гурим хамгаалгын **органууд** мал **хулгайлhан, дутааhан** хэдэн мал адуулагшад, хонишодые уголовно харюусалгада хабаадуулаа hэн». Зарим колхозууд болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэ-ргэжэлтэд социалис зөөриие бүтэн бүрин хангаха **асуудалнуудые дүүргэхэ** парти болон правительствын заабаринуудые бэелүүлнэгүй».

«Ажалша[…]
харал үгы[…]
hайжаруул[…]
лоно». «Ху[…]
мэри hула[…]
дахи жэл у[…]
газар […]
гын хүдэлм[…]
роо үргэнөөр[…]
лэнхэн» (Ф[…]
номер).
Нимэрхүү[…]
даhан мэдү[…]
энэнь газет[…]
дай удхые[…]
болгоно. Мүн[…]
соо hуурна[…]
боогоо алда[…]
ушарна: «Т[…]
май бишыхан[…]
да районой[…]
са нүлөөлэг[…]
29-нэй номе[…]
мын XIX […]
гээр эрдэм б[…]
түрүү оюун[…]
тын бааза […]
юм». (мартын[…]
«Хабарай та[…]
лэн угтая!», […]
никын поли[…]
раар ажалла[…]
ургасын хуби[…]
дэ дулдыда[…]
кадрнуудта П[…]
тов, С. Клим[…]
сад мэргэжэ[…]
нэ» (Феврал[…]
мер). «Ха[…]
ном — дэлх[…]
hэн сонхо». […]
гэс бэлэдхэл[…]
Тоонуудай […]
дые олоной […]
ушар олон да[…]
эхэнэрнүүд» […]
нууд», 12 кр[…]
мэтэ.
Гэбэшье эн[…]
дэлмэрилэгшэд[…]
ульгамаар, […]
оршуулха ша[…]
жэ hанагдана. […]
тын 17-ной […]
логдоhон «Ш[…]
рүүншэг» гэhэ[…]
материал дотор[…]
мэдүүлэлнүүд […]
мир Данзанов[…]
«Хүйхэр эрэ б[…]
сүүгээ шаан[…]
ябаал hэн». «[…]
жа, эльгэн та[…]
«Тархиингаа […]
шэ зайна». […]
hэн гэхэгүй […]
гада ингэжэ […]
аман үгэнүүдые[…]
лэнэй баялигые[…]
бэшэгүүдэй уд[…]
гарана ха юм.
«Улаан туяа»[…]
дэлмэрилэгшэд[…]
дутагдалнуудаа[…]
уншагшадаа ба[…]
зэ гэжэ найдага[…]

УРДАНЬ—ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУ[УД]

КЕМЕРОВЭ. «Нагорная» шахтын бригадир Егор Иванович Дроздецкиин шэн зоригто ажалые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнээ. Ленинэй орден ба «Хадуур ба балта» гэhэн хоёрдохи алтан медаль барюулха зуураа, урдань горняк байhан, мүнөө КПСС-эй Кемеровскэ обкомой нэгэдэхи секретарь Л. А. Горшков шахтерой эмхидхэлэй бэлиг шадабариие онсолон тэмдэглэhэн байна. Имагтал эдэ шэнжэ шанарнуудынь тус бригадын 25 жэл соо түрүү зэргэдэ ябахадань туhална.

Албанhaа табигдаhан матрос Егор Дроздецкий 1956 ондо шахтада ерэhэн байгаа. Егор забойщик болоjо, мэргэжэл шадабариин орьёл өөдэ түрүүшын алхамуудые хээ hэн.

Тэрэ бригадир болоод байхадаа, комбайнаар хүдэлхые абаhаар дурадхаа бэлэй. Тиин тэрэ hанаhандаа хүрөө. Кузбасс доторoo эгээл түрүүлэн Дроздецкиин бригада оньhон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэжэ эхилбэ. Тиигэжэ сүүдхэдэ мянган тонно нүүрhэ малтадаг болоо. Тэрэ гэhэнhээ хойшо коллективэй намтарта «түрүүшын» гэhэн үгэ ходо дабтагдадаг.

Бригадада хамтын ажалай паспорт бии. Тэрээнhээ хэдэн мүрнүүдые харуулая: бригадада 101 хүн тоологдодог, тэдэнэй хахадhaа олонхинь техническэ дунда мэргэжэлтэй. Бултадаа шахуу дүтэрхы хэдэн мэргэжэл шудаланхай. «Ажалдаа гараагүй» гэhэн[…]
«угы» гэhэн […]
олон жэлэй тур[…]
дэдэг.
Түрүүшүүлэй […]
лые бултанай […]
болгохын тула […]
рүү дүй дүршэл[…]
хүдэлдэг. Кузбас[…]
нын, Казахстанай[…]
то горнягууд […]
байха.
Тэдэнэй зарим[…]
гада болон […]
хүтэлбэрилдэг, […]
мүүжүүлэгшэдтэе[…]
дэг болонхой. […]
болоошье hаа, […]
мүрысөөндэ ор[…]
Тэрэнэй эбтэй […]
үшөө шэнэ ами[…]
туйлаха гэжэ на[…]

КУЛЬТУРТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИ ЯБУУЛХАНЬ

«Рассвет» колхозой механизаторнууд, луговодууд газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ талаар яhала ехэ хүдэлмэри ябуулха юм. Нуга сабшалан, бэлшээри дээрэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргахаар, газараа hайса уhалхаар хараална. Эдэ үдэрнүүдтэ эдэнэр нютагай үтэгжүүлгэ шэрэжэ эхилхэнь. 300 гектар сабшаланда минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаад байна. Мүн ажахы дотор бүхыдөө бүлүүр 13 станци хүдэлгэгдэхэ юм.

Таряалангай, сабшалангай, бэлшээриин үрэжэл hайжаруулха габшагай гурбан hарын туршада тус колхоздо луговодуудай звено хүдэлхэнь. Звено бүхэндэ 5—6 хүн ажаллаха байна. Ехэ Олтирог гэжэ газарта ажахын түрүү луговод Василий Тимофеевич Афанасьевай хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд яhала амжалтатай хүдэлөө. Эдэнэр нёдондоной дүнгөөр 70 гектар сабшалангай гектар бүриhөө дунда зэргээр 40,1 центнер ургаса хуряажа абаа hэн.

Мүнөө тус коллектив даалгагдаhан газар дээрээ культуртехническэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Бүхы сабшаландаа минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа.

В. БОРИСОВ.
Бэшүүрэй район.

К. МАРКСЫН ТҮРЭhӨӨР 165 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АГУУЕХЭ АЖАБАЙДАЛДА ХАНДАЛГА

Ногоон зөөлэхэн гадартай, нимгэхэн, хараха янзада үзэмжэгүйхэн ном. Энэ ном зуун табяад шахуу жэлэй саада тээ хүн түрэлтэнэй түүхэтэ ерээдүйе айхабтар зүбөөр уридшалан хаража, дэлхэйе хүл хөөрсэг болгохо хуби заяатай байгаа. Энэ ном соо коммунистнуудай түрүүшын научна программа зохёон найруулагданхай, тэдэнэй бэелүүлхэ уг зорилгонууд элирхэйлэн харуулагданхай. Энэ — Карл Марксын, Фридрих Энгельсэй бэшэhэн, мүнөө юртэмсэ дэлхэйн али бүхы булан тохойнуудта мэдээжэ болоhон «Коммунис партиин манифест» мүн гээшэ. Тус ном дэлхэйн зуу гаран хэлэнүүд дээрэ хэдэн олон миллион хэhэгээр хэблэгдэнхэй. Харин эндэ, Москвада байдаг К. Марксын, Ф. Энгельсэй Музейн нэгэ залай тэг дунда түхеэрэгдэhэн витринын шэл доро, Лондондо 1848 оной февральда барлагдажа гараhан «Манифестын» нэгэдэхи хэблэлэй шухаг хэhэг хадагалагдажа байдаг.

— Научна коммунизмын үндэhэ hуури табиhан агуу ехэ хүнүүдэй ажабайдал, ажал ябуулга тухай дүн хамта зуу мянга шахуу ондо ондоо тон шухаг материалнууд музейн фонднуудта суглуулагданхай гээшэ, — гээд музейн директор Николай Николаевич Иванов тодоруулан хэлэбэ.

Тон шухаг энэ суглуулбариие элирүүлхын, худалдажа абахын, гуримтай болгохын, шэнжэлхын, эсэсэй эсэстэ, нэгэдхэн суглуулхын тулада дэлхэйн хэдэн арбаад архивуудта, библиотекэнүүдтэ 40 гаран жэлэй турша соо оролдосотой шангаар лэ хүдэлхэ хэрэгтэй болоо бэлэй.

— Энэ хүдэлмэри үшөө 20-ёод онуудта эхилэгдэhэн байгаа, — гээд музейн директор тайлбарилан ойлгуулба. — Эгээл тиихэдэ, партиин Центральна Комитедэй Пленумуудэй нэгэн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Владимир Ильич Ленин марксизмын асуудалаар үргэн олониитэдэ зорюулжа, музей эмхидхэхэ гээшэ тон ехэ уласхоорондын удха шанартай зорилго мүн гэжэ нэрлээ hэн.

Музейн хэдэн олон арбаад хүдэлмэрилэгшэдэй, түүхэшэдэй, уран зохёолшодой, дипломадуудай, уран зураашадай, журналистнуудай шэн габьяата ажалай ашаар тиимэ музей байгуулагдаhан юм. Марксизмын үндэhэ hуури табигшадай нэрэ зүүhэн Москвагай тэг дундахи нэгэ аажам намдуу гудамжада оршодог урданай байшан соо 1962 оной майн 7-до тэрэ музей баяр ёhололой оршон байдалда нээгдэhэн байгаа.

Юhэн залнууд соо суглуулагдаhан экспонадууд—Марксын асари ехэ ажалаар, тэмсэлээр халима ажабайдалай гэршэ мүн. К. Марксын, Ф. Энгельсэй, тэдэнэй гэр бүлын гэшүүдэй, тэмсэлдэ хабаадаhан соратнигуудайнь ба юрэл дүтынь хүнүүдэй буулгагдаhан имагтал фотографиин фонд аяар 16 мянга үлүүтэй фото-зурагуудhаа бүридэнэ. Марксизмын үндэhэ hуури табигшадай өөhэдынь эд зөөриин шухаг суглуулбари ехэ hонирхол түрүүлдэг юм.

Үни удаан саг соо хэбтэжэ шарлашаhан хуудаhан эндэ бии. Трир гэжэ бишыхан немец городто, Брюккенгассе гудамжын 664-дэхи номерой гэртэ, юстициин советник Генрих Марксын бүлэдэ 1818 оной майн 5-да хүбүүн түрөө гэжэ тэрэ хуудаhан гэршэлнэ. Тэрээндэ Карл гэжэ нэрэ үгөө hэн. Эдир Марксын шунажа уншадаг байhан Монтениин, Дидрогой, Вольтерэй, Руссогой номууд эндэ бии. Гимназида hуража байхадаа өөрынь бэшэhэн «Размышления юноши при выборе профессии» гэжэ найруулга тэдэнэй хажууда табяатай. Хүнүүдтэ алба хэлгээр, хүн түрэлтэнэй аша туhада ажал хэлгээр хүнэй гол үүргэ тэрээн дотор тодорхойлогдоно. Хүнүүдэй зол жаргал эдлэхэ зам шэнэ общество байгуулгатай холбоотой юм гэhэн тобшолол Маркс өөрынгөө зохёол соо хожомынь хэhэн байдаг. Зүгөөр тэрэнэй эдир наhанайнь уряа зорилго—обществын аша туhада ажаллаха—тэрэнэй бүхы ами наhанайнь уряа зорилго болоо бэлэй. Университедтэ hуража байхадаа, Марксын эсэгэдэ бэшэhэн бэшэг, өөрынь ерээдүйн hамган Женни фон Вестфаленда зорюулжа зохёоhон шүлэгүүдтэй тетрадууд музейн экспозицидэ харуулагдана.

Нэгэ витринэhээ нүгөөдэдэнь ошожо харанабди: эдэ тетрадуудай олон тоото хуудаhанууд соо, газетэнүүдэй мүрнүүд, бэшэгүүд ба номуудай хабтаhанuudта, өөрынь хэзээб даа хэрэглэдэг байhан эд зөөринүүд соо Марксын ажабайдал бидэнэй урда тобойсо харагдахадал гэхэ юм. Энэ Маркс Бонной университедтэ hурадаг студентнэрэй дунда байна. Эршэ зоригтой шэг шарай. Буржагархан хара үhэн. Эрид хурса хараса. Тэрэниие эгээл тиимээр уран зураашa зураа ха юм. Мүн лэ «Различие между натурфилософией Демокрита и натурфилософией Эпикура» гэжэ мэдээжэ диссертаци эндэ байна. Сүлөөтэ философско ухаан бодолые хүнүүдтэ гал үгэhэн, «богоол болоjо алба хэлгые» буруушааhан домог суута Прометейтэй Маркс тэрээн дотороо сасуулhан юм.

Агуу ехэ ажабайдалай шатануудые эдэ экспонадууд хойно хойноhоонь дэлгээн харуулна. Бидэнэй урда—Марксын хүдэлhэн, хожомынь ахамад редактор болоhон «Рейнскэ газетын» номернууд жэрылдэнэ.

Эндэ К. Марксын, Ф. Энгельсэй хамтааран бэшэhэн зохёол — «Святое семейство» гэжэ ном табяатай. Өөрөө өөрыгөө сүлөөлжэ шадаха, сүлөөлхэ ёhотой анги байhан пролетариат тухай тэдэнэр энэ ном соогоо хэлээ hэн. Үмсын зөөри болбол экономическа хубилалтадаа өөрөө өөрыгөө хосорхо шатадаа түлхин хүргэнэ гээшэ. Түүхын гаргаhан энэ шиидхэбэриие пролетариат хүсэндэнь оруулха байха—иимэл даа суута энэ зохёолой тобшолол. Хэдэн жэлэй үнгэрhэн хойно В. И. Ленин энэ ном тухай иигэжэ бэшээ hэн: «Өөрымнай эрдэм наукые хоёр лэ эрдэмтэд ба тэмсэлшэд байгуулаа, тэдэ хоёрой харилсаанууд хүн амитанай хани барисаан тухай эртэ урда сагай хүнүүдэй хэлэhэн эгээл досоо уярма үльгэр домогуудhаа үлүү hайхан юм гэжэ Европын пролетариат хэлэжэ шадаха байна бшуу» (В. И. Ленин. Зохёолнуудай Гүйсэд Суглуулбари, 2 том, 12 хуудаhан).

«Коммунис партиин манифестын» барлагдаhан элдэб олон хэблэлнүүдэй тон баян суглуулбари — музейн омогорхол мүн болоно. Тэрэнэй түрүүшын хэблэлhээ, гар бэшэгэй хуудаhануудhаа гадна, «Рэд рипабликен» гэжэ чартистнуудай органда хэблэгдэhэн нэгэ хэhэгынь (эгээл эндэ «Манифест» зохёогшодой нэрэнүүд анха түрүүн нэрлэгдээ hэн), швед хэлэн дээрэ 1848 ондо гараhан олдошогүй шухаг хэhэг, манай үе саг хүрэтэр хадагалагдаhан, чех хэлэн дээрэ 1893 ондо хэблэгдэhэн ори гансахан хэhэг, мүн француз хэлэн дээрэ Марксын басаган Лаура Лафаргын бэлдэhэн ном эндэ табигданхай юм.

«Х. Гаксенхольц. Диктат Версаля» гэжэ гадар дээрээ бэшээтэй нэгэ борохоншье брошюрахан нюдэндэ тороодхино. Германида фашизмын үйлэдэжэ байhан үедэ хүдэлhэн коммунистнуд «Манифестын» хэблэгдэhэн номые иимэ далда нюуса нэрээр гаргаhан байгаа.

Коммунистнуудай түрүүшын программын ород хэлэн дээрэ хэблэгдэhэн номуудай суглуулбари эндэ элитэ hуури эзэлнэ. Г. В. Плехановай оршуулжа, 1882 ондо «Манифестын» түрүүшынхеэ хэблэгдэжэ гараhан ном, мүн социализмын оронуудта хэдэн олон миллион хэhэгээр гараhан мүнөө үеын хэдэн арбаад номууд эндэ бии.

Харин энээхэн таhалга соо гансал шкафууд харагдана. Тэдээн соо эгээл дээдэ потолоог хүрэтэр номууд шэглээтэй. Француз социалист Поль Лафаргын гэршэлжэ хэлэhэнэй ёhoop, Маркс Мейтленд-парк-род, 1 адресаар байхадаа, эгээл иигэжэ кабинет соохи шкафуудаа номуудаар дүүргэдэг байгаа. К. Марксын ами наhанайнь гол зохёол—«Капиталда» зорюулагдаhан залшье музей соо тон иимээр түхеэрэгдэнхэй. Эдэ томуудта Маркс дүшэн жэл соо хэhэн асари ехэ ажалаа зорюулаа юм. Тэрэнэй hургаал энэ зохёол соо экономическа, социально-политическэ ба түүхэтэ талаараа эгээл гүн гүнзэгыгөөр үндэhэлэгдэнхэй гээшэ.

«Капиталай» нэгэдэхи том 1867 оной сентябрьда оройдоо мянган хэhэгээр хэблэгдээ hэн. Мүнөө К. Марксын, Ф. Энгельсэй Музейн имагтал энэ суглуулбарида дэлхэйн арадуудай 60 хэлэн дээрэ хэблэгдэhэн энэ политико-экономическа агуу ехэ зохёолой 3.500 дахин шахуу барлагдан гараhан номууд бии.

«Капиталай» гурбан томууд немец хэлэн дээрэhээ анха түрүүн ород хэлэн дээрэ оршуулагдаhан байгаа. Марксын хани нүхэр, соратник байhан революционер Г. А. Лопатин, оршуулагша Н. Ф. Даниельсон гэгшэд оршуулhан юм. Совет засагай жэлнүүдтэ Марксын энэ зохёол СССР-тэ 242 дахин хэблэгдээ гэжэ тоологдодог. Бүхы дээрээ юhэ миллион шахуу хэhэгээр хэблэгдэжэ гараhан байна.

Маркс 51 наhатай ябахадаа ород хэлэ шудалжа эхилhэн намтартай. Экономическа зохёолнуудаа бэшэхэдээ, тэрэнэй ехэл эдэбхитэйгээр хэрэглэдэг байhан ород номуудай библиотекыешье энэ музей хадагалжа байдаг.

Хэзээ нэгэтэ баррикаданууд дээгүүр намилзаhан Парижай коммунын 67-дохи батальоной Улаан туг, дэлхэй […]
рүүшын хүдэлмэриш[…]
вительствын байгуула[…]
хай соносхоhон 1[…]
декларации, Карл Ма[…]
хидхэлшэнь, вождьнь, […]
хэ сэдьхэлынь байhан[…]
мэришэдэй Уласхоорон[…]
хэсэлэй документнүүд[…]
рэнэй агууехэ, толото[…]
хан ажабайдалые […]
бусад хэдэн зүүгаад[…]
хой гэршэлгэнүүд […]
Энэ ажабайдалынь […]
Марксын hамганай […]
хүдэлмэриин кабинет[…]
бишыхан буланhаашье[…]
шагүй юм. Тэрэнэй […]
хуул» — тамхинай үнэр[…]
гэшэhэн мундштугhаа[…]
нэй хэрэглэдэг байhан[…]
нэ сервизhээ. Басаган[…]
гэнэй зүүдэг байhан, […]
урид сайшаhан баглаа[…]
фотографитай медаль[…]
hаршагүй юм. Амардаг[…]
даг шара атлас бүдөө[…]
hэн энээхэн креслэhэ[…]
таhаршагүй юм. Энэл […]
соо 1883 оной марта[…]
энэ хүн хэтэдээ […]
аали намдууханаар […]
бэлэй.
«Карл Марксын hур[…]
СССР-тэ социализм б[…]
гын зарим асуудалнууд[…]
статья доторoo КПСС-[…]
гай Генеральна с[…]
Ю. В. Андропов иигэ[…]
шээ hэн: «Карл Маркс[…]
нэрэтэй хүнэй наhанhаа[…]
шэhэн үдэрhөө хойшо […]
жэл үнгэрбэ. Бүхэли[…]
жэл...
Сагай дам саашаа […]
тума Марксын ажаб[…]
баатаршалгын уг удха[…]
хэмжүүрынь бүри эли[…]
болоно».

Александр СА[…]

УТА ХАРГЫ

...гэлдэр хэдэн hуурин тосхон соогуур шууяса гүйлгэжэ гараалби, — гэжэ тэрэ шог зугаа дэлгэбэ.

— Ойлгосотой, — гэжэ начальнигынь толгойгоо дохибо.

— Үшөө нэгэ час болоод ехэ харгыда гараха хүм. Ехэл яаража байнаб —гэжэ Кирилл хэлэбэ.

— Үгы, нихэдээ танайда слесарьнууд үгы юм гү?

—Тэдэмнай тогтонижоhон салин хүлhэтэй хүнүүд ааб даа. Үглөөгүүр ажалдаа хожомдонгүй ерээд, ажалhаа саг болзортоо гараад лэ ябажа байдаг зон. — Слесарьнүүдые hайнаар ажаллуулхын тула ямар нэгэ «оньhон» хэрэгтэйл ха. Энээн тухай коллективэйнгээ суглаан дээрэ тээсгэн хэлээ hэм. Ямар нэгэ хэмжээ абаагүйдэ болёо, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

...Кирилл Леонов Совет Армиин зэргэдэ уялгата албаяа дүүргэhэнэй удаа «хэн, юун болохобиб?» гэжэ удаан шэбшээгүй. Түрэл нютагтаа ерэhээр, тэрэ трактористын курсада hуралсажа, үнэмшэлгэ абаhан юм. Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхозой таряалангай газар хахалжа ябахадаа, залуу механизатор «трактор агтын аялга талын хүрьпэ доhолуулна» гэжэ сэдьхэл зүрхэнhөө уянгатуулан дуулаадшье абадаг hэн. Хорёод жэлэй саада тээ колхозой правлениин үгэhэн Хүндэлэлэй грамотанууд тэрэнэй эршэтэ ажалые гэршэлнэ. Трактор болон бусадшье оньhон техникые hайнаар шудалhан Кирилл Леоновые нэгэтэ колхозой контородо дуудажа: «Автомашинын жолоошоной курсада ошохо гүш? Дуратайл haa, haяын үдэрнүүдтэ мэдүүлгэ бэшэ...» гэжэ түрүүлэгшэ хэлэhэн байха. Тиигэжэ оньhон техникэдэ дуратай тракторист 1964 онhоо автомашинын жолоо баридаг болоhон намтартай.

Кирилл түрүүшээр «ГАЗ-51», «ЗИЛ-350» түхэлэй автомашинануудые хэдэн жэлэй туршада жолоодожо ябаа. Тэрэ үедэ мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, «хоёрдохи классай жолоошон» гэhэн үнэмшэлгэ абаhан юм.

Удаань Мухар-Шэбэрэй автотранспортна предприятида автобусой жолоошоноор ажаллажа эхилбэ. Энэньшье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, мэргэжэл ехэтэй жолоошод хүн зониие зөөхэ эрхэдэ хүртэдэг байна бшуу. Тус предприятида ажаллажа эхилэмсээрнь, механизаторнууд болон жолоошод «Кирилл, энээниие хаража үгыт» гэлдэдэг болобо. Ушарынь гэхэдэ, техникэ болон автомашинануудай «доторые» үлүү hайнаар мэдэхэ хүн үгы байгаа ха юм.

— Хүн зониие автобусоор зөөхэ гээшэмнай ашаа зөөhэндэ орходоо орёо юм даа. Нарай нялха үхибүүдhээ эхилээд, үндэр наhатай үбгэжөөлнүүд хүрэтэр байха. Хатуу «харые» даражархиhан хүйхэрнүүдшье шула татаха, гэбэшье пассажирнуудые тэсэмгэйгээр зөөхэ уялгатай болохош, — гэжэ Кирилл Иосифович энеэбхилбэ. — Олон энеэдэтэй ушарнууд болодог ааб даа. Заримашуул мүнгэтэй сүүмхэнүүдээ, хубсаhа хунараашье мартаад гарашадаг. Автобус соо түлхилдэхэ үедөө мүнгэеэшье унагаажархиhан байдаг. Тэдэнэр диспетчертэ хандахын орондо намайе hурагшалжа гэртэмни ерэшэнхэй байха, —гэжэ ажал хүдэлмэридэ дайралдадаг олон hонирхомоор юумэнүүдые тэрэ хөөрэжэ оробо.

Үнэхөөрөөшье үдэр бүри районойнгоо олон hуурин тосхонуудаар ябажа, хүн зониие зөөхэ гээшэ орёо хэрэг гэжэ ойлгоо hэм. Тиихэдэ автобусууд үдэр бүри рейсдэ гарахаар бэлэн байха ёhотой ха юм. Энэ талаар үнинэй бэрхэ жолоошон К. И. Леонов өөрынгөө машиные үдэшэ үглөөгүүр заhабарилаад, ялас гэтэрнь аршажархёод, саг болзортоо рейсдэ гарадаг заншалтай. Тиимэл хадаа тэрэ үнгэрэгшэ жэл нэгэл двигателеэ капитальна заhабарилгада оруулангүй 100 мянган километртэ хүргэжэ шадаhан байна.

К. И. Леонов үнгэрэгшэ зарлалай hунгалтын үедэ сельскэ Соведэй депутадаар hунгагдаа hэн. Коллективэй суглаан боложо, «Хэниие депутадаар дэбжүүлхэмнай гээшэб?» гэжэ суглаанай түрүүлэгшын асуухада, булта «Кирилл Леоновые!» гэжэ нэгэн дуугаар дарья табилдашоо hэн. Тиигэжэ тэрэнэй түлөө булта дуугаа үгөө hэн.

Депутат К. И. Леонов автобусто ажалладаг тула сүлөө сагаар бага юм. Гэбэшье hунгагшадтайгаа уулзажа хөөрэлдэхэ сагаа олоhон лэ байдаг. Тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо, үйлсэнүүдээ ариг сэбэр байлгахын тула хоёр дахин воскресник үнгэргөөбди, — гэжэ депутат хөөрөө hэн.

Арадай депутат эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Жэлhээ жэлдэ эрхим дүнгүүдые түйладаг Кирилл Иосифович «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, медальнуудаар шагнагданхай.

С. ОЧИРОВ.

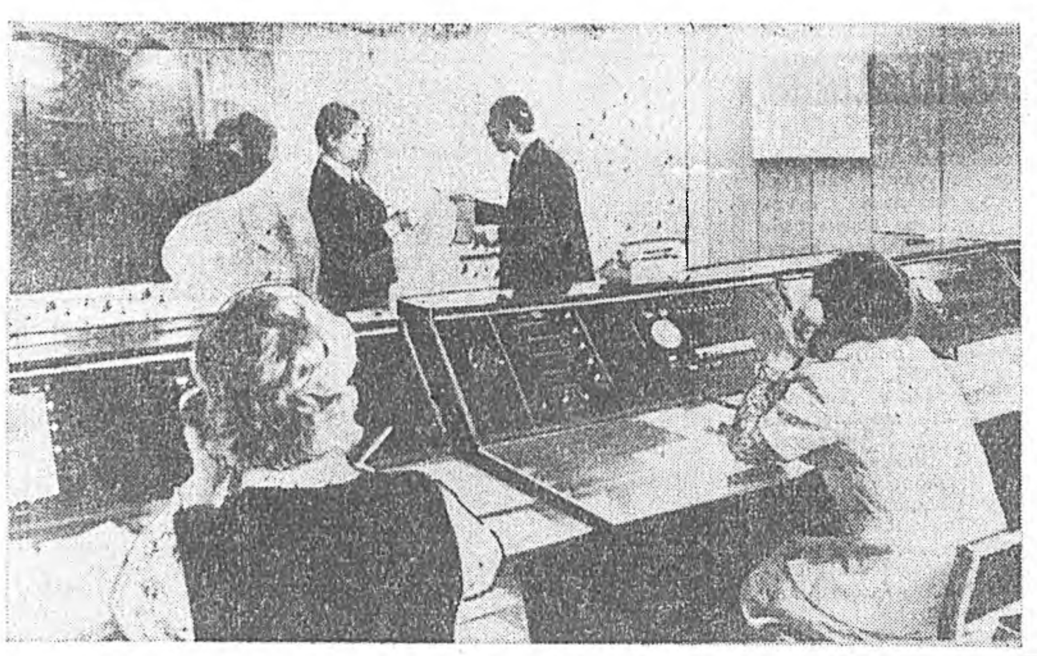

УРАН ЗОХЁОЛШЫН МУЗЕЙ—hУРГУУЛИДА

...рүүшын жэлнүүдтэ үхибүүдые болон наhатайшуулые эрдэм номдо hургадаг байhан модон гэрынь тэрэ хэбээрээ үлэнхэй.

Уран зохёолшын Тувада байха үеын документнүүдые, фото-зурагуудые, номуудые эдир хизаар ороноо шэнжэлэгшэд сүглууланхай. Тэдэнэр музейдэ уран зохёолой уншалгануудые үнгэргэдэг, hургуулиин театрай ендэр дээрэ hурагшад «Улаан Армиин табан хушуун» гэhэн расскаазые зүжэг болгон найруулан табяа hэн. Эндэхи нютагуудые сагаантанhаа сүлөөлэлгэдэ хабаадаhан революционно үйлэ хэрэгүүдэй ветеранууд музейн материалнуудые суглуулхадань, hурагшадта туhалдаг юм.

(ТАСС)

«ҮҮР» ГАЗЕТЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ

Я. Гашегай түрэhөөр 100 жэлэй ойе угтуулан

Дорюун солдат Швейкые мүндэлүүлhэн уран зохёолшо өөрыгөө хэтын хэтэдэ мүнхэлэн, саг жэлэй үнгэрхэ тума олондо мэдээжэ, олоной дуратай зохёолшо болонхой. Тэрэнээр hонирхогшод яахыч аргагүй олошоржол байна ха юм.

Манай Буряад орондо Ярослав Гашегта өөрынхеэрээ, ямаршьеб даа нэгэ онсоор хандадаг гээшэ. Ярослав Гашегые түрүүшымнай редактор, совет буряад хэблэлэй үндэhэ hуури табигша гэжэ нэрлэхэ бидэ эрхэтэйбди. Түби дэлхэйдэ мэдээжэ **«Похождения бравого солдата Швейка»** гэжэ зохёолой автор буряад хэлэн дээрэ анха түрүүшын газетэ гаргаhан, мүн тэрэнэй редакторынь байhан намтартай.

Агуу ехэ Октябриин революциин ашаар мүнхын нойрhоо hэриhэн Сибирь залуу Советүүдэй орон шэнгеэр хуушан байдалhаа мултаржа, сагаан гвардеецүүдэй армиие намнажа, бүхы түрэлэй интервентнүүдые hамна бута сохиhон байна.

Революциин урдаhаа бодоhон адмирал Колчагай нэгэдүүлhэн сагаантанай арми мэхэдэ ороhон чехословак солдадуудай туhаламжаар Сибириин үргэн дайдые эзэлээд байгаа. Залуу республикын хуби заяанда ухэлтэ аюул тохеолдоод байба бшуу.

5-дахи армиин бүридэлдэ ябаhан Гашек бүхы Сибириие махан, Забайкали хүрөө. Тиигэхэ зуураа нүхэр Гашек Совет засагай түлөө гартаа ганса буу бариад тэмсээ бэшэ. Хэблэл ба аман үгэ тэрэнэй гол зэбсэгынь байгаа бшуу. Пропагандист ба агитатор, дүлэтэ публицист олондо ленинскэ үнэниие тайлбаридаг, пролетарска интернационализмын тугые дээрэ үргэдэг hэн.

Тэрэнэй нютаг ороной хүнүүд—чехословагууд революци тухай үнэн үгые ухаан бодолоороо, зүрхэ сэдьхэлээрээ сэгнэн абажа, барижа ябаhан зэбсэгүүдээ дайсанай урдаhаа шэглүүлээ бэлэй.

Ярослав Гашек политическэ ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байhан. Партийна организацинуудай секретарьшье ябаа, полит-hургуулиин багшааршье хүдэлөө, 5-дахи Улаан армиин политическэ таhагай национальна отделениин начальнигшье байгаа.

1920 оной сентябриин 17-до Ярослав Гашек Салат-Петролик гэжэ нүхэртөө Эрхүүhээ бэшэг эльгээхэдээ, хододоо шоглон зугаалдаг зангаараа иигэжэ бэшэhэн байдаг: «бишни иимэ гурбан газетын—статьянуудаа бэшэжэ гаргадаг немец «Штурм», нүхэдэймни хүдэлдэг мадьяр «Рогам» болон бүхы статьянуудыень өөрөө бэшэжэ гарадаг буряад-монголой...—редакторынь ба хэблэгшэнь гээшэб; бү гайхагты, монголоор бэшэ, харин ородоор бэшэнэб, оршуулагшатайб...»

hүбэлгэн ухаатай уран зохёолшо тэрэ хатуу шэрүүн үедэ буряад арадай эрээдүйдэ, экономико болон соёл культурын хүгжэн hалбарха байhанда этигэдэг hэн. 1920 оной сентябрь hарада түрүүшынхиеэ гараhан «Үүр» («Заря») гэжэ газетэ соогоо журналист ба редактор Я. Гашек буряадуудые зол жаргалай түлөө, мунхаг харанхы байдалhаа гарахын, Совет засаг бэхижүүлхын түлөө тэмсэхыень уряалhан байна.

Буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэhэн «Үүр» газетэ политическэ ехэ үйлэ хэрэг болоhон гээшэ. Тэрэ үеын буряадуудай хоёр ондоо—дээрэhээ доошонь бэшэдэг хуушан монгол болон ород алфавит хэрэглэдэг байhыешье редактор хэраэдаа абалсаhан. Хүн зоной дунда газетые олоор тараахын ба уншагшадта ойлгосотой байхын тулада «Үүр» хоёр алфавит хэрэглэн, ород, буряад хэлэн дээрэ 2500 хэhэгээр гаргагдаhан байха юм.

Энэнь тэрэ үеын байдалаар нилээд олон гээшэ.

Оршуулагшадые болон газетэ хэрэг мэдэдэг хүнүүдые олохын тула Гашек аргагүй ехээр оролдоhон, хүсэ шадалаа гаргаhан байха.

Буряад түүхэшэн Б. С. Санжиев чех коммунистын айхабтар ехэ ба эршэмтэй ажалые гэршэлhэн үнэн сэшэ материал архивууд сооhоо олоhон юм.

Тэрэ үедэ Ярослав Гашек ороо үтэшье, хүшэр хүндэшье зам гаталаад, дүй дүршэл ехэтэй партиина хүдэлмэрилэгшэ, болбосоронги, hургуули hудартай марксист-ленинец, дайшалхы комиссар, эмхидхэгшэ ба дүлэтэ зоригжуулагша болоод байгаа.

Гашегай хүтэлбэрилжэ байhан интернациональна отделениин бүридэлдэнь байhан 5-дахи армиин политотдел буряад арадай дунда ашаг үрэ ехэтэй горитой хүдэлмэри ябуулдаг hэн. РКП (б)-гэй Армиин штабай районно комитедэй секретарь байhан Я. Гашек нютагай партийна органуудтай бата холбоо байгуулhан гэхэ. Хүдэлмэришэд ба таряашадай коллективүүдэй политическэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ Армиин коммунистнууд али болохо туhаламжа хүргэдэг байгаа.

Тэрэ үеын байдал айхабтар ороо hэн. Аүсэд бута сохигдоогүй сагаантанай банданууд Сибиреэр гүйнхалан, нютаг зониие hүрдүүлэн айлгажа, партийна болон совет хүдэлмэриин эдэбхитэдые хатуу шэрүүнээр зобоожо байгаа. Ноёд, нюдарган баяшуул, бөө, ламанар революцида харша номгол хэжэ, нютагай хүн зониие үшөөл мунхаруулха hанаатай байгаа бшуу.

Дасан дуганшье хүдэлмэреэ эдэбхижүүлжэ, ламанарынь Совет засагта харша худал хуурмаг үгэ хүүр тараадаг, али болохоор хорлодог hэн. Нютаг нугануудта болон аймагуудта мүндэлжэ байhан Совет засагай органууд болон партийна организацинуудта туhаламжа айхабтар шухала байгаа, эрдэм номтой, буряад хэлэ мэдэхэ, үзэл сурталай хүдэлмэриин дүршэлтэй хүнүүд хэрэгтэй hэн.

Энээн тухай бүгэдэ армиин партийна конференци дээрэ Эрхүүгэй губкомой президиумэй гэшүүн, РКП (б)-гэй губернскэ комитедэй дэргэдэхи буряад секциие хүтэлбэрилэгшэ М. Н. Ербанов элидхэл хэhэн байна.

Интернациональна хүдэлмэриин ехэ дүршэлтэй болоhон Я. Гашек политическэ талаараа эрдэмтэй аад, буряад хэлэ мэдэхэ хүнүүдые шударгыгаар бэдэржэ эхилбэ. Тиин Д. Дамдинцыренов, А. Маркизов, И. Тунуханов гэгшэд инструктор-агитаторнуудаар хүдэлжэ эхилбэ. Харин бага сагашье hаань, газетын хүдэлмэри мэдэхэ хүниие олохонь бүришье бэрхэтэй хэрэг hэн. Буряад, монгол хэлэнүүдэй мэргэжэлтэгүйгөөр газетэ яагаашье хадаа гаража шадахагүй байгаа бшуу.

Хэлэ, бэшэг мэдэдэг партийнабэшэ багша И. Тунуханов тухай дуулаад, Я. Гашек тэрэниие хүдэлмэридэ абахын тула үсэд нэтэрүүгээр оролдожо, абажа шадаhан түүхэтэй. Уданшьегүй Иннокентий Иванович Тунуханов армиин политотделэй мэдэлдэ ерэжэ, совет буряад газетын түрүүшын номерые буряад хэлэн дээрэ гаргалсаhан байна.

Хэблэлэй үгын хэды ехэ хүсэтэйе мэдэдэг Гашек «Үүр» газетын гарахаhаа урид интернациональна отделениин ажалтаниие хэблэлэй бусад ондоо органуудта хабаадалсуулдаг hэн, мэшээлхэдэ, тэрэнэй эмхидхэhэн «буряад арадай ажалша үгытэйшүүлдэ» гэhэн А. Маркизовай статья буряад хэлэн дээрэ хэблэгдээ бэлэй.

Тэрээнhээ гадна Гашегай захиралтаар Армиин политотдел РКП (б)-гэй ЦК-да болон Республикын реввоенсоведэй политуправленидэ тусхай телеграммаар хандажа, буряад, монгол хэлэнүүдые, мүн типографска үзэгүүдые мэдэхэ коммунист-лингвистнүүдые Эрхүү хото эльгээхыень гүйhан байдаг. Тиимэ телеграмма ябуулагдаhан юм.

Интернациональна отделени «Үүр» газетэ гаргахаhаа гадна, үзэглэл болон буряад хэлэнэй грамматика, прокламаци болон уряа хандалгануудые бэлдэжэ хэблүүлhэн байна.

Ярослав Гашегай редактироваhан газетэнүүд, дүлэтэ публицист-коммунистын олон тоото статья, фельетонууд Зүүн Сибириин үргэн районуудта Совет засаг бэхижүүлгэдэ, эдеэ хоол хубаарилгада, бандануудые үндэhөөрнь үгы хэлгэдэ айхабтар ехэ хүсэтэйгөөр нүлөөлдэг байгаа.

Удха шанараараа тон гүнзэгы, олондо ойлгосотой, үе сагай эгээл шухала асуудалда зорюулагдаhан Гашегай зохёолнууд шог зугаата шэнжээрээ, үнэhэн тоорог болгомо хурсаараа бултанда дүтэ бэлэй. Энээниие тэрэ үеын хүнүүдэй ба зохёолшодой дурсамжанууд гэршэлдэг.

Ярослав Гашек тухай документнүүдые шэнжэлхэдээ, революциин байлдаашын, чех арадай алдарта хүбүүнэй үргэн ехэ ажал ябуулгаарнь бахархан гайхамаар юм. Гашек үзэл сурталай хүдэлмэриие хүтэлбэрилдэг, эрхим hайн эмхидхэгшэ ба дипломат, партиин ямаршье даалгабариие үнэн шударгыгаар дүүргэдэг байhан.

Нэгэ доро хэдэн газетын редактор байха зуураа, тэрэ типографиие хүтэлбэрилдэг, политотделэй начальнигай үүргэ дүүргэдэг hэн. Чех коммунист хүдэлмэришэн ба таряашадай депутадуудай Эрхүү хотын Соведэй депутат, чехословак секциин хүтэлбэрилэгшэнь байhан юм. Харин 1920 оной августhаа РКП (б)-гэй Эрхүүдэхи Алас-Дурнын агитаци ба пропагандын бюроё даажа эхилээ.

«Тэрэ хододоо сүлөөгүй, хайшаашьеб ходо яаража ябадаг hэн»,—гэжэ Гашегтай хамта хүдэлhэн С. М. Бирюков дурсадаг. —Бидэнэр дайшалхы хубсаhыень хараад, гасаалдаг байгаабди. Юундэб гэхэдэ, шинелиинь бүхы шагта таhаржа гээгдэшэнхэй, гансал дээдэхи гоходоо тороод ябахал даа.

—Өөрыгөө заhаха забни үгы даа,—гэжэ тэрэмнай хүхюунээр харюусаха. — Таанар нэгэ Эхэ оронтойт, харин битнай хоёр, түрэл Чехословаки тухайгаа Росситай адлиханаар лэ зободогби...

Революциин хэрэгтэ заха хизааргүйгөөр үнэн байhан Я. Гашек тэрэнэй дэлхэй түбидэ илан мандаха байhанда үнэн зүрхэнhөө этигэдэг hэн. Тиимэhээ баруун болон зүүн оронуудта боложо байhан үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтөөр hонирходог, мэдэhэн, дуулаhан тухайгаа уншагшад болон шагнагшадтаа дамжуулхые оролдодог hэн. «Гансал коммунист бэшэ, харин ушар байдал мэдэхэ улаан армеец бүхэн болоожо байгаа политическэ үйлэ хэрэгые, Совет Росси болон бусад оронуудай ямар эрхэ нүхэсэлдэ, ямар оршондо байhыень тухайлха ёhотой»,—гэжэ нүхэр Гашек тэмдэглэдэг байгаа.

Дүлэтэ публицист, политическэ сатирын мастер, революциин байлдаашан Ярослав Гашегай граждан дайнай үедэ залуу совет республикын түлөө тэмсэhыень бидэ сэгнэдэг, тэрээндэ үнэн зүрхэнhөө дуратайшье гээшэбди.

Иимэл даа манай түрүүшын редактор, иимэл хадань бидэ тэрэнээрээ омогорходогбди. Тэрээнhээ олон юумэндэ hуранашьебди.

Буряадай журналистнууд алдарта редактор тухайгаа нангинаар дурсан hанадаг юм. Түрүүшымнай редакторай дурасхаалда зорюулагдан, большевик буряад хэблэлэй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Буряадай журналистнуудай холбоон Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шан бии болгоhон юм. Тэрэ Журналистнуудай холбооной шиидхэбэреэр журналистикын эрхим hайн зохёолой түлөө 1977 он болотор хоёр жэлдэ нэгэ дахин үгтэдэг hаа, 1978 онhоо эхилжэ, зохёохы тусхай конкурсын дүнгөөр жэл бүхэндэ үгтэдэг болонхой.

Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шангай лауреадуудай тоо Буряад орондомнай жэлhээ жэлдэ олошорно. Мүнөө үеын Забайкалиие Гашек мүнөө хараhан hаа! Тэрэнэй жада болон хэблэлэй үгөөр тэмсэн сэдьхэдэг hайн hайхан hанал бодолынь хүсэлдөө ха юм.

Совет Буряад орон алдарта 60 жэлэйнгээ ойн баярые тэмдэглэхэеэ байна. Агуу ехэ ород арадай, мүн Соведүүдэй ороной бусад олон арадуудай туhаламжаар барга гэзгэдэнги байдал дабагдажа, социализмда хүрэн ерэгдээ.

Совет засагай үедэ Буряад орондо промышленна үндэр классай олон предприяти урган бодоо. Машина бүтээлгын, авиационно, шэлэй, ой модоной, загаhанай, хунгэн, эдеэ хоолой промышленность амжалтатай хүгжэнэ. Манда бүтээгдэhэн продукци гадаадын олон орондо, тэрэ тоодо Чехословакидашье ябуулагдана. Гашегай үеын тэрэ жэлнүүдэйхидэ орходоо, промышленна продукциин хэмжээн 1000-haa дээшэ дахинаар ехэ болоо, хүдөө ажахы таниигдахаар бэшэ болотороо хубилаа.

Үргэлжэдөө мунхаг харанхы байhан хизаарта СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин филиал ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Гадна эрдэм-шэнжэлгын хэдэн институт, дүрбэн дээдэ, 22 тусхай дунда hургуули бии. Габьяагаараа шалгараhан хоёр театрнай академическэ гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Дуу, хатарай ансамбльнууд, уран зураашаднай холо ойгуур суурханхай. Аха дүү арадуудай бата бэхи холбоондо жэгдээр жагсажа ябаhан Буряад орон коммунизм байгуулха хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулна.

Агуу ехэ интернационалист ба революционер Ярослав Гашегай нэрэ буряад арадай зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэдээ мүнхэ байхал.

И. КАЗАНЦЕВ.

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

БОДОТО hАЙН ХАНДАСА

«Шпигель» (ФРГ) журналда Ю. В. Андроповой үгэhэн харюунууд дэлхэйн олониитын анхарал ехээр татана. Советскэ Союз дайн ба эб найрамдалай асуудалнуудта залан сэхээр, бодото hайнаар хандадаг, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахые шиидэнхэй байhанаа үшөө дахин элирхэйлэн харуулба гэжэ гадаадын оронуудай олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд, политическэ ба нийтын элитэ ехэ ажал ябуулагшад, эрдэм ухаанай бүлэгүүдэй түлөөлэгшэд тэмдэглэнэ. Буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээлгын замда гараhан американ захиргаанай хангалтагүй хараа бодолые эрид шүүмжэлхэдээ, совет хүтэлбэрилэгшэ али алиндань таарамжатай үндэhэ hуури дээрэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхые хүсэжэ байhанаа мэдүүлээ гээд заагдана.

ФРГ-гэй правительствын тусхай түлөөлэгшэ **Ю. Зудхоф** Боннодо үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ Ю. В. Андроповой харюунуудые шэнжэлэн тайлбарилхадаа, нигэжэ мэдүүлбэ: «Тэдэнэй удхые ФРГ-гэй правительство тон гүнзэгыгөөр, нарийнаар шэнжэлжэ байна. ФРГ-гэй ба СССР-эй хоорондохи бүтэмжэтэй hайн харилсаае ФРГ-гэй правительство hайшааха зуураа, ФРГ-гэй канцлерай албанай хэрэгээр Москва ошолго харилсаа холбооемнай улам бэхижүүлгэдэ нүлөөлхэ ааб за гээд найдажа байhанаа Ю. В. Андропов мэдүүлээ гэжэ хэлэжэ шадахабди. Албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ошолгомни амжалтатай hайнаар үнгэрхэ байха гэжэ ФРГ-гэй канцлер найдана».

ФРГ болон Баруун Европын бусад оронуудай газар дээрэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тоолхолгын хойшолонгуудhаа Советскэ Союз hэргылнэ гэжэ Баруун Германиин коммунистнуудай **«Унзере цайт»** газетэ бэшэнэ.

СССР-эй болон Варшавска Договорой гэшүүн-оронуудай оруулhан хэдэ хэдэн дурадхалнуудта мүнөө болотор харюу үгөөгүй байhанайнь түлөө Ю. В. Андропов Р. Рейганиие, мүн баруунай оронуудые шүүмжэлhэн байна гэжэ Баруун Германиин **ДПА** агентство дамжуулна.

Совет-француз харилсаан тухай Ю. В. Андроповой харюунуудые шэнжэлэн тайлбарилхадаа, Франциин **«Матэн»** газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Москва болон Парижай хоорондохи яhала hайн харилсаае сахин хамгаалхые совет хүтэлбэрилэгшэ оролдоно».

Ядерна буу зэбсэгүүдые хиналтада абаха асуудалнуудаар хэлсээ баталхые Советскэ Союзай хүсэжэ байhыень Ю. В. Андропов дахинаа тэмдэглээ гэжэ американ **«Лос-Анджелес таймс»** газетэ бэшэнэ. США-гай захиргаанай хараа шэглэл хадаа ядерна дайнай аюулые hуларуулха замда гол бэрхэшээл түбэг болоно гэжэ американ **«Трибюн»** газетэ мэдээсэнэ.

Сэрэгэй асуудалнуудаар мэдээжэ эксперт, национальна аюулгүйе сахиха талаар США-гай президентын туhалагшын орлогшо байhан **Уильям Хайленд**, Бриджпортско университедэй профессор **Говард Парсонс** (США), Японой **«Майнити»**, Чехословакиин **«Руде право»**, Польшын **«Трибуна люду»**, Хитадай **«Жэньминь жибао»**, **«Индиан экспресс»** газетэнүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэhэн харюунуудые үргэнөөр толилбо.

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ

УЛААН-БААТАР. Апрелиин 26—28-да Улаан-Баатарта үнгэргэгдэхэ «Ази болон Номгон далай дээрэ эб найрамдал, аюулгүй байдал хангахын түлөө» региональна уласхоорондын конференци шахардуу байдалые hуларуулхын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө Ази түбиин арадуудай тэмсэлые эдэбхижүүлхэ асуудалнуудта зорюулагдаха байна гэжэ Монголой болон гадаадын журналистнуудта зорюулагдажа, эндэ үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ соносхогдоо.

Эб найрамдалые хамгаалгын Монголой комитедтэй хамта Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй үүсхэлээр үнгэргэгдэхэ конференциин хүдэлмэридэ 30-аад гүрэнэй, мүн уласхоорондын хэдэ хэдэн эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хабаадаха байна.

СВАПО-гай ЦК-гай ЗҮБЛӨӨН

ЛУАНДА. Баруун-Урда Африкын арадай эмхиин (СВАПО) ЦК-гай, Намибиин национально-сүлөөрэлгын армиин сэрэгэй командованиин (ПЛАН) ба СВАПО-гай гадаадын түлөөлэгшэдэй Анголын Кабут хотодо үнгэргэгдэhэн үргэдхэгдэмэл зүблөөн дээрэ расис ЮАР-ай сэрэгүүдэй Намибиин газар дайдые хуули бусаар булимтаран эзэмдэлгые буруушаалгын тэмсэлые үргэдхэхэ асуудалые зүбшэн хэлсэhэн байгаа.

ЮАР-ай хархис захиргаанай Намибиин газар дайдые хуули бусаар булимтаран эзэмдэжэ байhан ушарые США түрүүтэй уласхоорондын империализмын дэмжэлгэ бүгэдэ нийтын эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай хэрэгтэ хоро хүргэнэ гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

Оронойнгоо газар дайда дээрэhээ ЮАР-ай сэрэгүүдые бүрин хүсэдөөр үлдэн гаргахын түлөө тэмсэлдэ дайшалхы манлайгаа — СВАПО-е нягтаар тойрон жагсаха уряатайгаар зүблөөндэ хабаадагшад Намибиин арадта хандаба. Энэ тэмсэлдэ нүлөө ехэтэй туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө тэдэнэр социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта, нэн түрүүн Советскэ Союзда, Кубада, ГДР-тэ гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргэжэ байhанаа мэдүүлбэ.

Зүблөөн дээрэ СВАПО-гай ЦК-гай шэнэ бүридэл hунгагдаа. С. Нуйома СВАПО-гай президент дахинаа болобо. Д. Мереро вице-президентээр hунгагдаа.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БУХЭДЭЛХЭЙН СОВЕДЭЙ ХАНДАЛГА

ХЕЛЬСИНКИ. Ядерна дайе зайсуулан сарахын түлөө ябуулгануудай hарые 1983 оной май hарада үнгэргэхэ уряатайгаар Эб найрамдалай Бухэдэлхэйн Совет правительствануудта, политическэ партинуудта, нийтын эмхинүүдтэ, hайн hанаатай бүхы хүнүүдтэ хандаба. Мүнөө ядерна дайнай аюул хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ болоод байна гэжэ ВСМ-эй хандалга дотор тэмдэглэгдэнэ. «Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Баруун Европын хэдэ хэдэн оронуудта тараан тодхохо тухай НАТО-гай шиидхэбэриие 1983 оной hүүл багта бэелүүлхые США-гай захиргаан али болохоор оролдожо байна.

СССР-эй ба США-гай хоорондо Женевэдэ үнгэргэгдэжэ байhан хөөрэлдөөнүүд мухардашанхай. Юундэб гэхэдэ, американ захиргаан сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдожо байна.

Лондон шадарай үзэсхэлэнтэ hайхан сэсэрлигээр шэмэглэгдэhэн хоёр дабхар аад, тиимэшье томо бэшэ нэгэ гэр англичанин бүхэндэ тон дүтөөр hанагдадаг. Англиин гайхамшагта зохёолшо, драматург, хүгжэмэй шүүмжэлэгшэ Джордж Бернард Шоу эндэ 50 жэл шахуу ажаhууhан түүхэтэй. Эгээл энэ байшан соо «Пигмалион», «Андрокл ба арсалан», «Яблока ашаhан тэргэ» гэхэ мэтэ мэдээжэ олон зохёолнууд мүндэлhэн байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

СОЛДАДАЙ АЛДАР СОЛО

Хушуун-Үзүүр, Һухын-Булаг, Харгааhата тосхонуудhаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаhан хүбүүдэйнгээ алдар нэрые мүнхэлhэн мантан томо хүшөө Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой гол гудамжын талмай дээрэ бодхоогдонхой. Тэндэнь Бадмаев Намсарай, Батуев Цыретор, Базаров Дугдан, Доржиев Цырен-Даша... гээд 60 хүнэй нэрэ, обогууд алтан үзэгөөр бэшэгдэнхэй байдаг.

Колхозой партийна, комсомолой организацинууд, Хушуун-Үзүүрэй дунда hургуулиин багшанарай коллектив болон нютагай Соведэй гүйсэдком ургажа ябаа залуу үетэнние сэрэгэй—патриотическа талаар хүмүүжүүлгын ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг. Жэшээлхэдэ, жэл бүхэндэ Илалтын үдэр хүшөөгэй дэргэдэ октябрятанууд пионертэ, пионернүүд комсомолдо абтажа, Коммунис партиин хэрэгэй түлөө хододоо бэлэн байхабди гэhэн шахаа тангаригаа үгэдэг. Тиихэдэ сэрэгэй уялгата албанда мордохоёо байhан хүбүүдые үдэшэлтэ, Илалтын үдэртэ зорюулагдаhан баяр ёhололой митингнүүд эндэ үнгэргэгдэжэ, дайнай ветеранууд хүбүүдтээ, ашанартаа эсэгэнэрэйнгээ, аха нүхэдэйнгөө алдар солые дээрэ үргэжэ ябагты, уялгата албаяа үнэн сэхээр дүүргээд, түрэл колхоздоо бусажа ерэгты гэhэн захяа заабаринуудые, үреэлнүүдые хэлэдэг.

Совет Армиин ба Далайн Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ойн үдэрые тэмдэглэлгын үедэ Хушуун-Үзүүрэй соёлой байшангай дэргэдэ дайнай ветерануудай клубай совет байгуулагдаад, хүн зоной дунда, илангаяа залуушуулай, hурагшадай дунда ойлгууламжын, сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй.

...Хээрэ газаа үргэлжэ ябажа, харлашаhан шарайтай, дундуур бэетэй нэгэ хүн хүшөөгэй урда венок табиhанайнгаа удаа малгайгаа абаад, удаан зогсобо. Оршон тойронние обёорногүй хэбэртэй. Шэг шарайнь бүришье баргар хара болонхой. Аюулта дайнай гал дүлэн соогуур ябажа, амиды мэндэ нютагаа бусажа ерэhэн Б. О. Бальжинимаевай ухаанда үнгэрhэн дайнай хүшэр хүндэ үдэрнүүд элеэр hанагдана. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Харгааhата тосхонhоо хамта мордоhон үетэн нүхэдэйнь 17-ниинь нютагаа бусажа ерээгүй. Тэдэнэй нэрэ, обогууд энэ хүшөө шулуун хүшөөдэ мүнхэжэнхэй. «Солдадай нүхэр дайнда алуулдаггүй, харин хажуудашни шамтай зэргэлээд ябахаяа, хөөрэлдэхэеэ, hууханаа, үгэ буляалдахаяа, нэгэ амhарта сооhоо эдеэлхэеэ болидог. Тэдэнэр үхэдэггүй, харин үйлэ хэрэгынь шамда дамжан ородог, тэрэниинь шни саашадань үргэлжэлүүлдэгши» гээд суута поэт Константин Симоновэй дайнда баатарай үхэлөөр унаhан солдат тухай шүлэг соо тон зүб хэлэгдэhэн байдаг. Нээрээшье, дайнда унаhан үетэн нүхэдэймни үйлэ хэрэгүүд, үг гарбал мухардан hалаагүйл. Хүбүүдынь, ашанарынь саашадань үргэлжэлүүлжэ ябана ха юм... гэhэн hанал бодолнуудта дайнай ветеран эзэлэгдэнхэй...

Алдар Солын орден ямар нэгэ дайшалхы габьяа, баатаршалга гаргаhанай түлөө солдадта үгтэдэг гээшэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Түгнэhөө солдадай дээдэ шатын имэ орденоор 40 гаран хүн шагнагдаhан. Тэдэнэй нэгэн Бадраа Очирович Бальжинимаев мүнөө республика соогоо томохон ажахынуудай нэгэн болохо «Знамя Ленина» колхозой Харгааhатын отделенидэ ажалуудаг. Үндэр наhатай болоjо, пенсидэ гарабашье, хамтын ажалай түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй бүхыдэнь зорюулдаг зандаа. Тэрэ колхоздоо техникын талаар ажалаи аюулгүйе сахилгын инженерээр ажаллана. Коммунист, 1938 оноо тракторист, нютагай Соведэй депутат Бадраа Очирович олон үгэдэ дурагүй, даруу номгон зантай хүн. Хэhэн ажалайнгаа хойно гараагүйдөө hанаагаа амардаггүй заншалтай. Өөр тухайгаашье олон юумэ хэлэнэгүй:

— Дайн тухай гоёор хөөрэжэ шадахагүйб, — гээд Бадраа Очирович эхилбэ. — Байлдаан бүхэнэй амархан, аюулгүй байнание hананагүйб. Олохон нүхэдни тэндэ хэтэ мүнхэдөө нойрсоо. Солдадууд алдар соло бэдэрээгүй, өөрынгөө сэрэгэй уялгата хэрэг дүүргээ гээд хэлсэдэг. Энэнь тон зүб.

Бадраа Очировичай энгэртэ яларhан орден, медальнууд дайнда баатаршалга гаргаhыень гэршэлжэ үгэнэ. Алдар Солын орден, «Шэн габьяагай түлөө», Кенигсбергые эзэлhэнэй түлөө, фашис Германие илаhанай, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 50 жэлэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалтын 20, 25, 30 жэлнүүдэй ойн медальнуудтай зэргэлээд, «В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн габьяата ажалай түлөө», шэнэ газар ашаглаhанай түлөө, ВДНХ-гай бронзо медальнууд тэрээн тухай хөөрэжэ үгэнэ. Үнэхөөрөөшье, энэ хүмнай дайнай, ажалай фронтнууд дээрэ хододоо эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргажа ябаhан хүн.

Б. О. Бальжинимаев 1943 оной февралиин эхеэр урда фронтдо Сальска гэжэ hуурин шадар түрүүшынхээ байлдаанда хабаадалсаа. Тиихэдэ тэрэ хорёодхон наhатай залуу хүбүүн 1117-дохи зенитно-артиллериин полкын 37 миллиметрэй үхэр буугай расчедой командир ябаа. 7 хүнhөө бүридэhэн расчедынь аха дүүгэй олон үндэhэ яhатанhаа бүридэhэн интернациональна расчет гэжэ полкдоо нэрлэгдэдэг байhан. Дайнай жэлнүүдтэ аха дүү совет хүнүүдэй дайшалхы замай хуби заяан, харилсаа холбоон нягтаран хатуужаа. Байгалай эрьеын буряад хүбүүнэй үхэр буугай расчедто мордвин Тимофеев, татар Абдрухманов, украин Кузьменко, ород Борисов гэгшэд гурбан жэл соо эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдажа, Илалтын үдэрые Кенигсбергдэ угтаа. Гурбан жэл соо буудалдаанай үргэлжэ болоjо байhан эгээл гал дүлэн соогуур ябажа гараха гээшэмнай ёhотойл баатаршалга. Туулган тобшонуудай эшхэрээн, бомбо, снарядуудай шэхэ дүлирмэ тэhэрээн, хани нүхэдhөө хэтэ мүнхэдөө хахасалга—хэды олон аюултай бэрхэ сагууд, үдэр, hүнинүүд ушараабдаа. Тоолоjо урдань орохогүйш. Гэбэшье нэгэ нимэ ушар мартагдадаггүй. Севастополь городой түлөө болоhон байлдаан. Манай зенитнэ полкын эзэлжэ байhан участогые 65 — 80 «юнкерснүүд» нэгэ үдэр хэдэн дахин бомбодобо. Газар тэнгэри хоёр нииилэшэбэ гэхээр болоjо, амиды амитанай тэсэхэhээ байтагай, хара түмэр шатаба. Хас тамгатай «хара элеэнүүдэй» үгы боломсоор, hогтуу фашистнар автомадаа баряад, нюдэ балай буудажа, галзуу муухайгаар хашхаралдан добтолжо оробо. Шуhанда обтоhон шунахай дээрмэшэдые зенитчигүүд сэхэ буудажа үгы хэбэ. Теэд hогтуу алууршад дахяад лэ добтолно. «Энэ байлдаанда би нэгэ «юнкерсые» өөрөө буудажа унагаагаа hэм. Манай расчет тэрэ үдэр хоёр взвод фашистнарые үгы хээ. Энээнэй түлөө полкын командир намда Алдар Солын гурбадахи шатын орден, бэшэндэмни «Шэн габьяагай түлөө» медаль барюулhан юм», — гээд Бадраа Очирович хөөрөө hэн.

Сапун хадын тулалдаанда дайсанай самолет буудан унагаажа, хоёр взвод фашистнарые үгы хэhэнэй удаа үниишье болонгүй, буряад хүбүүнэй командалдаг расчет Севастополь городые сүлөөлэлгын байлдаанда баhа нэгэ баатаршалга гаргаба. Дайсанай хоёр пулемет городой захадахи бэхилэлтэ соо бэеэ нюугаад, ябаган сэрэгшэдэй урагшаа дабшахын аргагүйгөөр буудажа оробо. Тэдэ хоёр пулемедые үгы хэхэ гэhэн захиралта Бальжинимаевай расчедто үгтэбэ. Хоёр буудалгаар пулеметчигүүд хумхиин тооhон болгогдобо. Иимэрхүү ушарнуудые тоолохо болоо hаа, олон байха. Энэ үедэ дүрбэдэхи батарейн комсорг ябаhан Б. О. Бальжинимаев Коммунис партиин гэшүүн болобо. Тэрэ дайнай гал дүлэн соогуур эрэлхэг зоригтойгоор тулалдахадаа, хододоо мэндэ гарашадаг байгаагүй ааб даа. Түрүүн хоолойгоо, удаань баруун гараа шархатаа. Бомбын тэhэрэлгэhээ шоройдо булагдахадань, нүхэдынь малтажа абаа. Тэhэрэлгын долгинhоо арбаад үдэр дүлии ябаа. Эхэ оронойнгоо түлөө, ерээдүйн зол жаргалта ажабайдалай түлөө ами бэеэ гамнангүй, аюулhаа тунхарингүй, тэрэнине илаад лэ гараhан Бадраа Очирович мүнөө долоон үхибүүдэй эсэгэ, хэдэн багашуулай хүгшэн аба болонхой.

Нүхэр Бальжинимаев мүнөө 64-тэй болоjо ябабашье, хүнгэн сарюун зандаа. «Республикын габьяата механизатор» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн, РСФСР-эй, республикын Верховно Соведэй Президиумэй болон КПСС-эй райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой олон тоото грамотануудаар шагнагданхай. Ажалай, дайнай ветеран Бадраа Очирович түрэл «Знамя Ленина» колхоздоо техникын талаар ажалай аюулгүйе сахилгын инженерээр мүнөө ажаллажа байхадаа, оньhон техникэдээ эзэн ёhоор хандаха, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тухай залуушуулда зүбшөөл заабари үгэжэ ябадаг.

Б. ЖАМБАЛОВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

БААТАР СЭРЭГШЫН ДУРАСХААЛДА

Хилэ сахигша-герой, комсомол хүбүүн Николай Петровой дурасхаалда зорюулагдажа, самбо барилдаагаар бүхэсоюзна заншалта мүрысөөн Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй спортзал соо үнгэргэгдэбэ. Россин Федерациин арба гаран хотын, МНР-эй индустриин түб болохо Дархан хотын 128 самбист арбадахи заншалта мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа туршаhан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлhэн байха юм.

Комсомолой горкомой нэгэдэхи секретарь, ВЛКСМ-эй XIX съездын делегат А. Козлов, ЛВРЗ-гэй суута токарь, Социалис Ажалай Герой Б. З. Поздеев, ЛВРЗ-гэй спортклубай түрүүлэгшэ В. Д. Филатов гэгшэд мүрысөө нээлгын парад дээрэ үгэ хэлэжэ, спортсменүүдтэ, айлшадтаа ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Удаань хилэ сахигшын эхэ Мария Захаровна Петрова үгэ хэлэхэдээ, хүбүүнэйнь дурасхаалые ёhолон хүндэлжэ, энэ заншалта мүрысөөндэ хабаадахаяа ерэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхэ зуураа, хододоо элүүр энхэ, зол жаргалтай, ажалдаа, hуралсалдаа, спортдо ехэ амжалта, илалта туйлахыень хүсэhэн байна.

Зал соо спортын элдэб үнгэтэй тугууд намилзуулагданхай. Хойто ханадань — хилэ сахигша-герой комсомолец Николай Петровой дүрэ зураг...

Республикымнай ниислэлтэй анда хото болохо Дарханhаа ерэhэн суута барилдаашад—дэлхэйн чемпионууд Намсарайн Батлав Галдангийн Жамсран хоёр хибэс дээрэ гаража, самбо барилдаанай гоё hайхан элдэб арга дүрые сугларагшадта харуулжа, альга ташалгаар угтагдаба.

Энэ жэлдэ бүхы шэгнүүрнүүдтэ hонирхолтой, шанга тэмсэл болоjо, эгээл hайн hорилго бэлэдхэлтэйшүүлынь шалгараад, түгэсхэлэй нааданда гараhан байгаа. Урдандаа манай республикын олохон самбистнууд ядамаггүйгөөр түрүү hууринуудые эзэлжэ гарадаг hэн. Харин мүнөө гол түлэб «Динамо» бүлгэмэй болон ЛВРЗ-гэй спортклубай түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн Улаан-Үдын суглуулагдамал командын дахинаа илажа, дамжуулгын кубогта хүртөөшье hаань, хубиин тоосоогоор оройдоо гурбан хүбүүдэймнай чемпион болоhониинь шэгнүүр бүхэндэ шанга тэмсэлэй болоhые, ондоо тээhээ бэлэдхэл hайнтай, бэлигтэй бэрхэ самбистнуудай ерэhые элирхэйлэн гэршэлнэ бшуу.

48 килограмм. Манай «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ нэгэдэхи разрядтай Валерий Сухеев эдэбхитэй hайнаар барилдажа, Монголой спортын мастер Л. Баярсайхан, М. Сосин (Эрхүү), С. Федоров (Улаан-Үдэ) гэгшэдые шүүжэ, түрүү hуури эзэлбэ. Түгэсхэлэй уулзалгада залуу самбист Сергей Федоров ялала hайн арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байhанаа харуулбашье, хоёрдохи hуурида гараа.

Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй hурагша Алексей Данжуров эдэбхитэй hайнаар мүрысэжэ, мэргэжэлтэдэй болон тренернүүдэй зүгhөө ехэ магтаал hайшаалда хүртэбэ. Имагтал дүршэл шадабари бэгатай байhан дээрэhээ тэрэ Эрхүүгэй 31-тэй спортын мастер инженер Халил Гаяновта шүүгдэжэ, удаадахи шэгнүүрэтэн сооhоо мүнгэн медаляар шагнагдаа. Б. Дашибальжиров (Улаан-Үдэ), Ч. Биндарья (МНР) удаадахи hууринуудта гараhан байха юм.

Зүүн Сибириин технологическа институтда hурадаг спортын мастерта кандидат Олег Зайцев бүхы уулзалгануудтаа илалта туйлажа, сугларагшадай зүгhөө нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа. Тэрэ бар хүсэтэй, гоё hайхан арга дүрэтэй байhанаа харуулба. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ манай бэлигтэй бэрхэ залуу самбист О. Зайцев Омскын спортын мастер А. Савченкатай барилдахадаа, 11:1 тоотойгоор шүүhэн байна.

62 килограмм. Эндэ дүршэл ехэтэй олон самбистнууд сугларба. Гэбэшье самбо барилдаагаар нёдондо жэл Париж хотодо үнгэргэгдэhэн дэлхэйн чемпионадта илалта туйлаhан Монголой уласхоорондын классай спортын мастер Намсарайн Батлав тэдээн сооhоо онсо шалгарhан байха юм. Батлав манай заншалта мүрысөөндэ гурбадахи жэлээ удаа дараалан хабаадаба. Тэрэнэй мэргэжэл шадабариин, арга дүрын жэлээ жэлдэ урган дээшэлжэ байhые улаан-үдынхид харажэ, омогорхон баясаба. Политехническэ техникум дүүргээд, Дархан хотын силикатна заводто электригээр хүдэлдэг Н. Батлав hаял 20 гаража ябаашье hаа, ехэ амжалта туйланхай. Тэрэ самбо барилдаагаар МНР-эй хоёр дахин чемпион, залуушуулай дунда дзю-до барилдаагаар Монголой гурба дахин чемпион болоhон намтартай.

А. Кардаш (Улаан-Үдэ), В. Титов (Канск) гэгшэд энэ шэгнүүртэ удаадахи hууринуудые эзэлhэн байгаа.

Улаан-Баатарай политехническэ институдай студент, залуушуулай дундаhаа самбо барилдаагаар 1981 оной дэлхэйн чемпион Галдангийн Жамсран гоё hайхан арга дүрэтэй байhанаа харуулжа, удаадахи шэгнүүртэ нэгэдэхи hуури эзэлбэ. Тиин тэрэ эрхим hайн арга дүрэтэй байhанайнгаа түлөө тусхай шанда хүртөө.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ спортын мастерта кандидат К. Сенкевич (Шэтын областиин Краснокаменск хото) — А. Батмунхые (МНР), спортын мастер В. Архипов (Благовещенск) — С. Мордовскойе (Улаан-Үдэ), Д. Наранцогт (МНР) — С. Шевченкые (Кемерово), А. Моренко (Омск), — В. Шаражшиновые (Улаан-Үдэ), Н. Прохоров (Улаан-Үдэ) спортын мастер А. Дагасюгые (Благовещенск) шүүжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Улаан-Үдын суглуулагдамал команда илалта туйлаа. Дарханай самбистнууд — хоёрдохи, Кемеровын түлөөлэгшэд гурбадахи hуури эзэлбэ.

Илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байhанайнгаа түлөө А. Кардаш (Улаан-Үдэ), эгээл бага саг соо шүүжэ гараhанайнгаа түлөө К. Сенкевич, спортын ветерануудай дундаhаа Д. Галдандагва (МНР), шанда хүртэhэн эгээл залуу самбистнууд сооhоо А. Данжуров тусхай шангуудта хүртэhэн байгаа.

Илагшадта горспорткомитедэй дипломууд, вымпелнүүд, дурасхаалта медальнууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

«БУРЯАД ҮНЭН» ГАЗЕТЫН ЭСТАФЕТЭДЭ ОЛООРОО ХАБААДАЯ!

Хабарай урин дулаан үдэрнүүдэй нэгэндэ жэл бүри үнгэргэгдэдэг манай газетын заншалта — ээлжээтэ XXXIV эстафетэ байгша оной майн 2-ой, понедельнигэй үдэр болохонь. Хүнгэн атледүүдэй зунай хаhые нээhэн энэ урилдаан хадаа совет хэблэлэй, Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Газетын заншалта урилдаанда Улаан-Үдэ хотын, республикын зарим районуудай найман жэлэй ба дунда hургуулинуудай, мүн тусхай мэргэжэлэй дунда, дээдэ болон техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай, техникумүүдэй, промышленна предприятинуудай, спортын клубууд, бүлгэмүүдэй команданууд хабаадажа, газетын дамжуулгын кубогуудта, грамота, дипломуудта хүртэхын түлөө хүсэ шадалаа, хурдан солбоноо харуулха.

Байгша ондо иимэ урилдаан гушан дүрбэдэхиеэ үнгэргэгдэхэнь. Эстафетэдэ хабаадаха коллективүүд захилудаа газетын редакциин информациин таhагта, мүн республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура, спортын комитедтэ оруулха, энгэртээ зүүхэ номернуудаа абаха ёhотой. Захилаа саг соонь үгөөгүй коллективүүд, холын районуудhаа бэшэниинь, мүрысөөндэ хабаадуулагдахагүй. Хүдөө нютагуудhаа ерэhэн команданууд урилдаанай эхилхын урда тээ—майн 2-ой үдэр мандатна комисси гараха, номернуудаа абаха болоно.

Найман жэлэй hургуулинуудай команданууд эстафетые эхилхэ. Эдэ команда бүхэн 12 хүбүүд, басагадhаа бүридүүлэгдэхэ. Тиихэдэ байгша оной урилдаанда хабаадаха үйлэдбэриин коллективүүдэй команда эмхидхэлэй комитедэй шиидхэбэриин ёhоор, найман жэлэй hургуулинуудай hурагшадай зүргөөр урилдаха байна. Бусад коллективүүдэй команданууд 15 эрэшүүл, 17 эхэнэр түлөөлэгшэдhөө бүридхэгдэнэ.

Республикын газетын шанда хүртэхын түлөө жэл бүри үнгэргэгдэдэг заншалта урилдаанда гансашье Улаан-Үдэ хотын hургуулинуудай, дунда болон дээдэ hургуулинуудай, промышленна предприятинуудай, спортын клубуудай, бүлгэмүүдэй команданууд хабаададаг бэшэ, тэрэшэлэн республикын ямаршье районой коллективүүд өөhэд өөhэдынгөө командые түлөөлхэ эрхэтэй гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ зунай хаhа нээhэн энэ мүрысөөндэ Загарайн, Улаан-Үдын, Кабанскын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Сэлэнгын районуудай суглуулагдамал, мүн найман жэлэй болон дунда hургуулинуудай бэлэдхэл hайнтай командануудай хабаададаг болоhониинь hайшаалтай юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй заншалта урилдаанай дүнгөөр 14 командын хурдан солбон хүбүүд, басагад, эрэшүүл, эхэнэрнүүд редакциин дамжуулгын кубогта, грамота, дипломуудта хүртөө hэн. Эдэ хадаа найман жэлэй hургуулинуудай дундаhаа Улаан-Үдэ хотын 39-дэхи hургуулиин хүбүүд, басагадай, шэхэ хатуу үхибүүдэй hурадаг интернат hургуулиин үхибүүдэй команданууд болоно. Железнодорожно районой 65-дахи hургуулиин тренер Н. В. Никифоровагай хүмүүжүүлэн hургаhан команда дунда hургуулинуудай дундаhаа редакциин хоёр кубогта хүртөө hэн. Харин училищи, техникумүүдэй командануудай дундаhаа механизаци болон тоо бүридхэлэй техникумэй басагадай, индустриально-педагогическа техникумэй хүбүүдэй команданууд шалгарhан юм. Тиихэдэ ГПТУ-нуудай дундаhаа техническэ мэргэжэлэй хоёрдохи училищиин басагад, хоёрдохи ГПТУ-гай хүбүүд хурдан солбоноо харуулжа, манай газетын дамжуулгын кубогуудта хүртэhэн байха.

Үйлэдбэриин коллективүүдэй дунда үнгэргэгдэhэн урилдаанда нарин сэмбын комбинадай эхэнэрнүүд түрүүшынхиеэ шалгаржа, редакциин кубок, грамота абаа hэн. Эрэшүүлэй дундаhаа Буряадай модо болбосоруулдаг, мебель хэдэг комбинадай, худөөгэйхидэй дундаhаа Бэшүүрэй районой суглуулагдамал команда бусадhаа шалгараа бэлэй. Дээдэ hургуулинуудай командануудай дундаhаа Зүүн Сибириин технологическа институдай басагадай, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй хүбүүдэй команданууд түрүү hуури эзэлжэ гараhан байгаа.

Ойн баярай энэ урилдаанда түрүү hуурида гаража шалгараhан командада редакциин дамжуулгын кубок хэтэ мүнхэдөө хадагалагдажа байхаар барюулагдаха юм.

Урилдаанай маршрут үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли (эндэ дунда ба дээдэ hургуулинуудhаа бэшэниинь) тэрэ зайнуудтаа үлэнхэй.

Урилдаашад Соведүүдэй талмай дээрэhээ эхилээд, «50 лет Октября» проспектээр үргэлжэлөөд, Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой Алдар солын талмай хүрөөд, дурсагдаhан зүргөөр гэдэргээ бусаха юм.

Республикын газетын эстафетэдэ хабаадаха спортын бүлгэмүүд, hургуулинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд эдэ үдэрнүүдтэ спортсменүүдээ hорижо эхилэнхэй. Энэ хүдөө нютагуудай, илангаяа Улаан-Үдэ хотын hургуулинуудай hурагшадай hайн бэлэдхэлтэй байдагынь жэл бүхэндэ болодог урилдаан гэршэлдэг. Газетымнай заншалта эстафетэдэ олоороо ерэжэ хабаадахыетнай уринабди, hайн саг харуулхыетнай найданабди.

Мүрысөөнэй ахамад судьягаар Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй кафедрые даагша, республикын категориин судья В. Л. Балдаев томилогдонхой.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЕРЭЭДҮЙН ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ АМЖАЛТА

Улаан-Үдын техническэ мэргэжэл олгодог городской арбан нэгэдэхи училищида мэргэжэлэй талаар конкурс училищиин hурагшадай дунда болобо. Энэ конкурсдо токариин мэргэжэлдэ hуража байhан Сергей Афанасьев нэгэдэхи hуури эзэлжэ, «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сергей Афанасьев конкурсын үедэ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ЭДИР ХАРАГШАД АЛЬГА ТАШАНА

Куклануудаймнай театрай коллективэй актёрнууд гурбан бүлэг болоjо хубаараад, хүдөө нютагуудта гастрольдо гарана. Мүнөө Мухар-Шэбэрэй райондо байhан бүлэгнай СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат башкир поэт Мустай Каримай **«Петушиная мельница»** гэжэ шэнэ зүжэгөө харуулна. Зүжэгүүдтэ хүгжэм дуун, пантомима гэхэ мэтэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Энэ зүжэгтэ куклануудай орондо нюуртаа маска үмдэhэн актернууд наадана. Хабаададаг актернууд Т. Цымпилова, С. Цыренова, Л. Хамгушкеев, Ж. Жербаев, Ц. Прокопьева харагшадта hайшаагдана.

Хоёрдохи бүлэгнай хүршэ Эрхүүгэй областёор гастрольдо ябаад ерэбэ. Тэндэхи нютагуудай үхибүүдтэ А. С. Пушкинай **«Поп болон тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэ Балда тухай онтохон»** ехэтэ hонирхогдоhон байна. Режиссер А. Н. Первушинай табиhан энэ зүжэг тэрэнэй амжалта гэжэ тоолохоор байна. Энэ зүжэг hаяар Хяагтын районой үхибүүдтэ харуулагдаха юм.

Удаадахи бүлэг артистнууднай Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадта оншохоор зорижо hая ниидэбэ. Бишыхан бамайхидта **«Не садись на пенёк, не ешь пирожок»** гэжэ зүжэг харуулагдаха байна.

С. НИКИФОРОВА,
Буряадай куклануудай театрай хүдэлмэрилэгшэ.

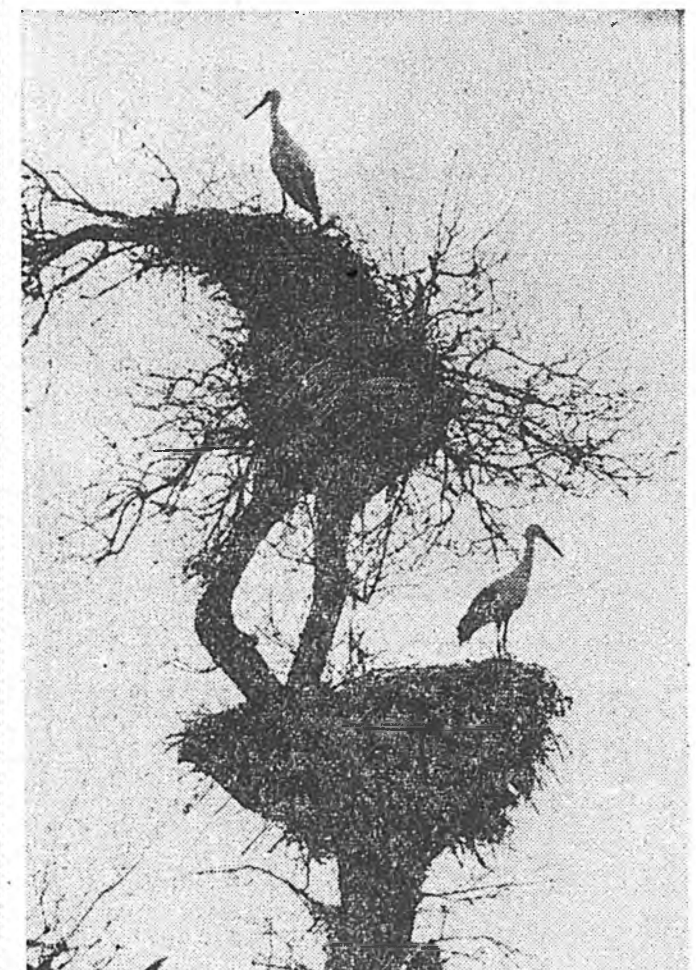

Анстнууд. ТАСС-ай фото.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.35 — «И снова утро» — уран hайханай фильм. 10.55—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 11.55—СССР-эй Оборонын министерствын жэшээтэ оркестрэй концерт. 12.45—Шэнэ hонин. (12.50 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35—«Комсомол—минии хуби заяан» — баримтата фильмүүд. 16.30 — «Ород хэлэн». 17.00 — Азербайджанай ССР-эй Гүрэнэй хатарай арадай ансамблиин концерт. 17.30 — «Хилээмэнэй хэшээлнүүд». 18.15—«Хүхюун нотонууд». 18.30 — «Шатарай hургуули». 19.00 — «Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет».

Улаан-Үдэ. 19.30 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар).

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Ажалай коллективүүд ба предприятинуудые, эмхи зургаанууд болон организацинуудые эрхилэлгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай СССР-эй Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэнэбди.

Улаан-Үдэ. 20.20 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.50 — «Найди свой дом» — уран hайханай фильм. 22.00—«Время». 22.30 — «Художник книги Дементий Шмаринов»—баримтата фильм. 23.25 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.40 — Чечено-Ингушай АССР-эй габьяата артист А. Далханов дуулаха. 24.00 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. ФРГ-hээ дамжуулагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.30 — Түүхэ. 9-дэхи класс. «СССР-тэ соёлой революци». 14.00—«Таанадта, түрэлхид». 14.45 — Ярослав Гашегай ажабайдалай ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаhанууд. 15.25—«Не верь, что меня больше нет» — уран hайханай фильм. 16.30 — Зоологи. «Шубуудые аршалан хамгаалга». 16.55 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Буряадай оперын дуушан В. Базарова дуулаха.

Москва. 20.20 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой электро-хүгжэмэй инструментнүүдэй ансамблиин концерт.

Улаан-Үдэ. 20.50 — Соносхолнууд.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15 — Анда хотонуудай уран hайханай коллективүүдэй концерт. 22.00 — «Время». 22.30 — «Инженер Прончатов» — олон серитэй уран hайханай фильм. (3-дахи сери).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-03402. Заказ № 99. Индекс 04649.